

Eesti Puuetega Inimeste Koda

Sinuga

Talv 2016

INTERVJUU:

EPIKoja juht hoiab puuetega inimeste teemat riigikogus pildil

LUUBI ALLA:
Kaasaegne
SOTSIAALKAITSE
suurendab meie
heaolu

VÖRGUSTIK:

*Laste rõõm
ongi meie võit!*

VÖRGUSTIK:

*Kohanemisteenus
afaasiaga inimestele*

RAAMAT:

Uus vajalik käsiraamat
Eesti Puuetega
Inimeste Kojalt

OLULINE:

*Head tööd saab teha
heas töökeskkonnas*

LIGIPÄÄSETAVUS:

*Vaikivad valgusfoorid -
tõke pimedate teel*

Ajakiri Sinuga ilmub 1994. aastast

EPIKoda on sõltumatu ja professionaalne puudevaldkonna poliitika ja ühiskonna arvamuse kujundaja

ISSN 1736-826X

9 4771736 826004

Sinuga

TOIMETUS

Toompuiestee 10
10137 Tallinn
Tel 661 6629

Peatoimetaja

Helen Kask

helen.kask@epikoda.ee

Kujundus

Kati Roosimaa

AS Ajakirjade Kirjastus

Esikaane foto: Shutterstock

Toimetusel on õigus kaastöid lühendada ja toimetada.

Sinuga

ilmub 3-4 korda aastas.

Sinuga väljaandja on

MTÜ Eesti Puuetega Inimeste Koda

Eesti Puuetega Inimeste Koda (EPIKoda) on avalikes huvides tegutsev vabaühendus ja katuseorganisatsioon Eestis tegutsevatele puuetega inimeste organisatsioonidele. EPIKoja missioon on puuetega inimeste ja krooniliste haigete elukvaliteedi, ühiskonda kaasatuse ning eneseteostuse võimaluste tõstmine läbi huvikaitse ja koostöö.

EPIKoja võrgustikku kuulub 16 piirkondlikku puuetega inimeste koda ning 32 üle-eestilist puudespetsiifilist liitu ja ühendust. Kokku esindab EPIKoda umbes 420 organisatsiooni üle Eesti.

Rohkem infot koduleheküljelt:

www.epikoda.ee

[facebook.com/EPIKoda/](https://www.facebook.com/EPIKoda/)

Talv saabub alati ootamatult!

Umbes sama üllatuslikult kui lumi kattis novembri esimestel päevadel maapinna, saabus märkamatult ka Sinuga talvenumbri koostamine. Kui eelmine Sinuga oli vaevu trükki jõudnud, tuli alustada juba uue koostamisega. Tundub, et aasta lõppki saabub sarnaselt lumega – alati ootamatult. Kindlasti on see kiire aeg kõigile, ka EPIKojale ja tema liikmesorganisatsioonidele. Lõpetamist ootavad mitmed projektid, kokkuvõtteid vajavad ka juba elluviidud tegevused ning värske pilk ja uued ideed tuleb suunata peagi algavasse aastasse.

Pikaajalisem ja tähelepanelikum lugeja märkab kindlasti, et ajakiri on läbinud järjekordse visuaalse uuenduse. Nüüd jääb vaid loota, et uus kujundus ja rõõmsad värvilahendused haaravad meie lugejat veelgi enam. Kuid märksõna „uus“ ei kirjelda ainult ajakirja välimust, vaid saadab ka sisu poolt. Nii leiab ajakirja lehitsedes nii uusi nimesid, värskeid mõtteid, haaravaid, kuid loodetavasti ka natuke ootamatuid teemakäsitlusi. Ja uskuge, materjali, mida soovisime tingimata juba aastalõpunumbrisse mahutada, on tõepoolest palju.

Vastne Sotsiaalkindlustusameti juht Egon Veermäe räägib oma ideedest muuta Sotsiaalkindlustusameti teenused kõigile kergesti kättesaadavaks. Kaasaegselt sotsiaalkaitsest ja selle vajalikkusest pajatab Sotsiaalministeeriumi asekancler Rait Kuuse. Põnev ja avameelne on Jakob Rosina usutlus EPIKoja juhatuse esimehe Monika Haukanõmmega, kes räägib oma tööst riigikogus ja kohanemisest uue rolliga poliitikuna. EPIKojal on põhjust tunda uhkust äsja trükivalgust näinud uhiuue käsiraamatu „Teekond erilise lapse kõrval“ üle. Oma kogemustest, huvitavatest tegemistest ja uutest projektidest räägivad nii äsja liitunud kui ka pikema ajaloo EPIKoja liikmesorganisatsioonid.

Kuidas eneselegi ootamatult võib sattuda olümpiamängudele, sellest jutustas Mari-Liis Juul. Kuid millised ootamatused bürokraatia poole pealt võivad tabada aktiivset (õigemini nimetatuna aktiivsusega kuubis) erivajadusega noort, pajatab Sven Köllamets. Milliseid ettenägematuid olukordi võib ette tulla Tallinna Bussijaamas või kohtumisel „vaikiva valgusfooriga“, jagame ligipääsetavuse teemade all.

Aga alati, kui tahan juhtida tähelepanu vaid paarile minu arvates olulisemale artiklile, avastan ennast keerulises olukorras – ühtäkki tunduvad nad kõik võrdväärselt olulised ja armsad. Seega saan soovitada vaid ühte – ajakiri tuleb uurida kaanest kaaneni läbi!

Ilusat lõppevat aastat ja värskeid ideid uude aastasse!

Helen Kask,
peatoimetaja

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
THE ESTONIAN CHAMBER OF DISABLED PEOPLE

SISUKORD

ARVAMUS

4. Sotsiaalkindlustusamet: muudame teenused läbipaistvamaks ja mugavamaks

LUUBI ALL

5. Nüüdisaegne sotsiaalkaitse suurendab meie heaolu

INTERVJUU

8. EPIKoja juht hoiab puuetega inimeste teemat riigikogus pildil

RAAMAT

12. Uus vajalik käsiraamat Eesti Puuetega Inimeste Kojalt

PIIRI TAGA

13. ÜRO säästva arengu eesmärgid aastaks 2030

VÖRGUSTIK

16. Puuetega naiste hääl olgu tugevam kui seni
19. Laste rõõm ongi meie võit!
22. Kohanemisteenus afaasiaga inimestele

LIGIPÄÄSETAVUS

25. Vaikivad valgusfoorid – tõke pimedate teel
27. Tallinna Bussijaama abistamisteenust võiks julgemalt kasutada

NOOR

30. Sven Kõllamets ja tema valusad õppetunnid töövõimereformiga

KOGEMUS

33. Head inimesed pole ilmast otsa saanud

SPORT

36. Mari-Liis Juul – pararattur, kes sattus päevapealt paraolümpiale

OLULINE

39. Head tööd saab teha heas töökeskkonnas

ÜKS PÄEV

41. Minu 1. november – aeg kaob lennates!

Sotsiaalkindlustusamet: muudame teenused läbipaistvamaks ja mugavamaks

Sotsiaalkindlustusametil on lähiaastatel mitmeid suuri väljakutseid. Meist peab saama inimesele orienteeritud asutus. Selleks, et teada saada, mida see täpselt tähendab ja kuidas sinna jõuda, oleme kokku kirjutas sotsiaalkindlustusameti uut strateegiat järgmiseks neljaks aastaks. Strateegias oleme sõnastanud oma kolm põhieesmärki – kasutajamugavad teenused, inimese heaolu paranemine ja kompetentne sotsiaalkaitse üksus.

Kasutajamugav teenus on minu arvates selline, mida inimene ei märka. Hea paralleeli saab tuua siin näiteks maksu- ja tolliametiga, kus suur osa kliente saab oma tuludeklaratsiooni kinnitada ühe klikiga. Sama mugav võiks olla ka sotsiaalkindlustusametiga suhtlemine. Miks peab värske lapsevanem taotlema vanemahüvitist? Või miks peab inimene, kes on jõudnud pensioniikka, pöörduma pensioni saamiseks sotsiaalkindlustusametisse?

Peame arendama oma teenused selliseks, et inimene ei pea tulevikus midagi tegema. Kui, siis ainult veenduma, et pangakonto, millele raha kanda, on õige. See kõik on tehtav.

Olgu veel öeldud, et sotsiaalkindlustusameti tegevus mõjutab väga paljude inimeste elu Eestis. Meist sõltub enam kui 700 000 eestimaalase toimetulek. Me vahendame igal aastal umbes kahe miljardi euro ulatuses pensione, vanemahüvitisi, puudega inimeste toetusi, elatisabi ja kõikvõimalikke muid toetusi.

Meie klientide valikud teenuse või selle pakkuja osas on enamasti piiratud, mistõttu tuleb meil erilist tähelepanu pöörata sellele, et meie oma töötajad suudaksid näha klientide vajadusi ning tagaksid kõigile abivajajatele vajalikud lahendused sujuvalt ja võimalikult vähese bürokraatiaga. Lisaks peame koostöös ministeeriumiga analüüsima ka erinevate toetuste ja hüvitiste mõju.

Teine suur eesmärk on inimese heaolu paranemine. Soovime, et sotsiaalne kaitse aitaks inimestel oma igapäevaeluga toime tulla. Suureks väljakutseks on luua selline töökorraldus, mis on inimese jaoks. Mitte vastupidi. Täna peab kahjuks sotsiaalset kaitset vajav inimene väga hästi tundma sotsiaalsüsteemi ja selles olevat bürokraatiat.

Meist peab saama inimesele orienteeritud asutus. Inimesed on aga erinevad ja erinevate vajadustega.

Sotsiaalkindlustusamet sai sel suvel endale uue juhi. Peadirektorina asus juulis ametisse **Egon Veermäe**. Veermäe töötas alates 2001. aastast maksu- ja tolliametis ning viimased kuus aastat oli ta peadirektori asetäitja. Värske sotsiaalkindlustusameti juht tutvustab Sinuga lugejatele asutuse lähemaid ja kaugemaid plaane.

Meie ülesanne ongi aru saada, mis on need vajadused ning kuidas sotsiaalkindlustusamet saab toetada inimese hakkamasaamist. See nõuab töökorralduse muutust. Nõuab ka seda, et me saaksime aru ja oskaksime hinnata erinevate teenuste ja toetuste mõju. Või ka nende toetuste ja teenuste puudumist.

Sotsiaalkindlustusametil on oluline roll ka regionaalpoliitilisest vaatenurgast. Meil on täna 17 bürood üle Eesti. Nii ka jääb. Peame olema kliendile võimalikult lähedal ning liikuma juhtumikorraldusliku klienditöö poole. Peame aitama abivajajat just talle sobivas kohas ning vajalikus ulatuses ja mahus.

Kahe esimese eesmärgi eelduseks on see, et sotsiaalkindlustusametis töötavad kompetentsed, motiveeritud ja teotahtelised inimesed. Selle nimel me ka töötame.

Loodan, et viie aasta pärast on sotsiaalkindlustusamet oma klientide ja töötajate poolt usaldatud ja tunnustatud sotsiaalkaitse kompetentsikeskus, innovaatiliste IT-lahenduste ning e-teenuste omanik, ning juurutanud töökorralduse, mis keskendub inimese toetamisele ning hakkamasaamisele. Ruumi nutikamaks toimimiseks jagub igatahes küllaga.

Egon Veermäe
Sotsiaalkindlustusameti peadirektor

Nüüdisaegne sotsiaalkaitse suurendab meie heaolu

Inimeste sotsiaalkaitse küsimused on järjest enam tähelepanu saanud ka avalikus arutelus. Hoolimata mitmest suurest sammust sotsiaalhoolekande arendamisel on erinevate sotsiaalteenuste kättesaadavus ja kõikum kvaliteet endiselt terav probleem.

TEKST: Rait Kuuse, Sotsiaalministeeriumi sotsiaalala asekanstler
FOTOD: Shutterstock

Oma osa selle probleemi puhul on erihooldekodude ebaühtlasel paiknemisel riigis. Võib öelda, et erihooldekande korraldusega seoses on kaks veel lõplikult lahendamata probleemi. Esiteks, nõukogude pärand erihooldekandes on endiselt tuntav – paljud asutused on suured, nende eraldatud paiknemine ei ole ratsionaalne ning on koormav väikestele kogukondadele. Teiseks, puudu on lahendustest, mis toetaksid psüühilise erivajadusega inimesi iseseisval elamisel. Kõike seda mõjutab vananenud arusaam, et psüühilise erivajadusega inimesed peavad olema muust ühiskonnast isoleeritud.

Just nende kahe eelmainitud kitsaskoha leevendamiseks sai 26. augustini esitada taotlusi erihooldekande korrastamiseks Euroopa Liidu vahenditest. Tegemist oli esimese taotlusvooruga, millele järgneb peagi ka teine. Projektid olid oodatud nii suurte hooldekodude reformimiseks kui ka kogukondlike täiendavate teenuste loomiseks. Nimelt, 2023. aastaks plaanime me vähendada suurte ühiselamu tüüpi erihooldekodude teenuskohti ja asendada need väiksemate, kuni 30-kohaliste pere-tüüpi teenuskohtadega. Kokku on plaanis ümber kujundada vähemalt 1200 erihooldekodude kohta ning toetada vähemalt 200 uue kogukondliku teenusekoha loomist.

Ministeeriumile esitati erihooldekande teenuskohade kaasajastamiseks rohkesti taotlusi. Õigeaegselt saime 36 taotlust projektidele, millega plaanitakse luua 1937-le psüühilise erivajadusega inimesele paremad elamis-, õppimis- ja töötamistingimused. Esitatud taotluste eelarveline maht Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditele oli kokku 59,1 miljonit eurot, mis ületas esimese vooru eelarvet pea kahekordselt. Suur osa nendest kohtadest on planeeritud linnapiirkondadesse, kus elamis-, õppimis- ja töötamisvõimalused on paremad ning vajadus teenuskohtade järele on üldjuhul suurem.

Hoiakud peavad muutuma

Sotsiaalkaitse tähtsus on ajas tõusnud ning seda on hakatud tajuma ka ühiskonnas laiemalt kui meie jagatud väljakutset. Kogukonnad on saanud tugevamaks ja esile on kerkinud inimesed, kellel on aega ja tahtmist olulistest küsimustes laiemalt kaasa rääkida. Selline seisukohtade ja arvamuste paljus on hädavajalik, et tekiks valmidus loobuda iganenud hoiakutest. Inimeste nõudlikkus peab ja on hakanud suurenema. Hea meel on selle üle, et enam ei nähta lahendusena ainult abstraktset riiki, vaid pildile on asetatud ka kohaliku omavalitsuse pakutavate teenuste ja abi kvaliteet ning kogukonnas endas pakutavate võimaluste parem kasutamine.

Debatt erivajadustega inimeste olukorra üle on ministeeriumi arengukavadest välja kolinud ja toimub selle kõige õigemal kohal – inimeste vahel. Aga siin on veel palju arenguruumi, sest hoiak, kus nõustatakse psüühiliste erivajadustega inimeste elamistingimuste parandamisega „kuni see minu lähedale ei tule“, on kahjuks visa püsima. Kuid alguseks hea seegi. Vähemasti ei ole suur hulk ühiskonnast meie jaoks enam nähtamatu. Oma teene on selles töövõimereformil, mis oma vastuolulisuses on toonud seni peidetud inimesed ja nende probleemid avalikkuse teadvusse.

Erihooldekande ümberkorraldamine ei lähe meil ka just valutult. Üks näide pinevast arutelust erihooldekande korraldamisel on 300 elanikuga asustusüksuse kriteeriumi kasutamine, kui otsustatakse erihooldekodude tulevast asukohta. Paradoksaalsel kombel on psüühiliste erivajadustega inimeste tavaelus osalemise suurendamise plaanil nii ägedaid toetajaid kui ka kriitikuid. Tuline arutelu on tekkinud selle üle, kuidas jätta erivajadustega inimestele puhas ja vaikne looduslikult rehabiliteeriv elukeskkond. Paljudel on jätkuvalt ettekujutus erivajadusega inimese harmoonilisest ja looduslähedasest elust metsavaikuses, kus teda muu

ühiskonna sagimine ei häiri ning tema ei häiri teisi. Samas tunnistatakse, et inimesele vajalikud teenused on kättesaadavad keskustes. Meeldib see meile või ei, kuid töökohtade ja erinevate avalike ning erasektori teenuste kättesaadavus on meile kõigile tagatud ennekõike suuremates asulates ja see trend on pöördumatu.

Olgem ausad, 300 elanikuga asulas ei ole juba täna võimalik kasutada paljusid avalikke teenuseid ja sageli ka transpordihendust. Sotsiaalkaitstes peab kehtima põhimõte, et toetatakse inimeste iseseisva toimetuleku võimet. Selle põhimõtte rakendamine ei ole võimalik kohtades, kus inimesed on lahkunud ja avalikud teenused on n-ö ära kolinud.

Mina ja paljud teised usuvad, et inimesed, sõltumata nende erilisusest, vajavad tööd, haridust, võimalusi veeta huvitavalt vaba aega. Kuid veelgi enam – iseseisvust ja selle tunnustamist. Riigil on siin oma roll, mis tähendab ka vajadust nõrgema poole ehk erivajadusega inimeste kaitseks vajalikke samme astuda. Erihooldekande reformi jätkumine on üks selliseid samme.

Erihoolekanne on teinud suure arenguhüppe

Praegu peamiselt Euroopa vahenditest läbi viidav erihooldekande reorganiseerimine ei ole sugugi nii uus nähtus, kui me arvame – sellest on räägitud ala-

“ Debatt erivajadustega inimeste olukorra üle on ministeeriumi arengukavadest välja kolinud ja toimub selle kõige õigemal kohal – inimeste vahel.

tes Eesti taasiseseisvumisest. Peamised tegevussuunad on üldjoontes püsinud sarnased: kogukondlike lahenduste tugevdamine, teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamine ning asutuste olmetingimuste parandamine. Tähelepanu neile küsimustele on aga hakatud rohkem pöörama alles sellel sajandil.

Deklaratiivsetest dokumentidest erihoolekannet tegelikult ümber korraldavate otsusteni jõuti vastavalt sellele, kuidas hakati sotsiaalsektorile üldiselt tähelepanu pöörama: 1998. aastal kinnitas sotsiaalministeerium erihoolekande valdkonna arendamise programmi. Eesmärgiks oli asutustes viibivate inimeste elukvaliteedi ja teenuste võrgustiku parandamine ning see põhimõte on säilinud tänaseni. Sellele dokumendile järgnes ridamisi erinevaid ettevõtmisi, mis olid suunatud okupatsiooniperioodist pärinevate asutuste läbipaistmatu töökorralduse ja inimest märgistava kultuuri lõhkumisele. Näiteks 2001. aastal jõustunud sotsiaalhoolekande seaduse muudatustega muudeti erihoolekande rahastus asutuspõhisest teenustepõhiseks ning 2005. aastal lisandus riikliku ülesandena rehabilitatsiooniteenus. Alles 2009. aastal said erihoolekande teenused, mida me teame tänasel kujul, seaduse tasandil lahti kirjutatud.

Kuigi erihoolekandeteenused jõudsid seaduse tasandile alles 2009. aastal, siis tänaseks on ometigi jõutud arusaamisele, et teenused ja nende korraldus sageli ei toeta puuetega inimeste õiguste konventsiooniga paika pandud põhimõtteid. Praegu on Euroopa Liidu vahendite toel toimumas teenuste ja nende korralduse ümberkujundamine ja seda just inimese vajaduste vaatest – kasutades teenusedisaini meetodikat. Teenuste disainimist võib vaadata inimkeskse ja uusi lahendusi otsiva tegevusena. See on uute teenuste loomise või olemasolevate teenuste arendamise protsess, mis kasutab tootedisaini kasutusel olevat praktikat ning loovat mõtlemist. Teenuste disainiga püüeldakse selle poole, et abi ja teenused, mida inimesele pakutakse, vastaksid inimese vajadustele, oleksid kasutajasõbralikud ja mõlemale poolele väärtuslikud. Samas peab teenuste pakkumine olema efektiivne ja tõhus. Ministeerium kavatses lisaks investeeringutele luua teenuste osutamise kohtadesse nüüdisaegse erihoolekande süsteemi, mille esimesed suuremad muutused on näha loodetavasti lähema paari aasta jooksul.

Euroopa Liit on seda arengut toetanud. Euroopast nimelt on meile tulnud kaks hädavajalikku asja: teadmised ja raha. ELi perioodi 2007–2013 rahastus kuluski suuresti erihoolekande ümberkorraldamiseks ning alates 2007. aastast on selle toel valminud 550 kohta moodsates peremajades. Kuid vajadus oli ja

“ Kõige olulisem on meie endi mõtlemise muutus ja vanast lahtilaskmise valmidus.

on kordades suurem. Seepärast nähti käimasoleval ELi abivahendite perioodil ette ca 56 miljoni euro investeerimine erihoolekandesse, millest 47,6 miljonit eurot on Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastus, 6,1 miljonit riigieelarvest ja 2,3 miljonit eurot on kaasfinantseering.

Kokkuvõtteks

Investeeringud tähendavad nii paremat olmet, paremat teenust kui ka täiendavaid töökohti. Täna- sed otsused, mis sageli tehakse ELi vahendite toel, jätkavad sotsiaalsektori uuendamise lugu ja loovad võimalusi meie endi heaolu kasvuks. Vanast tuleb loobuda ning sotsiaalkaitse küsimusi tähtsustada nii inimese, omavalitsuse, regiooni kui ka riigi tasandil. Kuid kõige olulisem on meie endi mõtlemise muutus ja vanast lahtilaskmise valmidus. Seda tuleb teha isegi siis, kui meile tundub teisiti mugavam. Erihoolekande nüüdisajastamine annab meile selleks tuge, aga ka paremad eeldused. ●

Inimesed sõltumata nende erilisusest vajavad tööd, haridust, võimalusi veeta huvitavalt vaba aega. Kuid veelgi enam – iseseisvust ja selle tunnustamist.

*EPIK*koja juht puuetega inimeste riigikogus pildil

Räägime riigikogu sotsiaalkomisjoni liikme ja Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimehe Monika Haukanõmmega, millised on riigikogu ja Eesti seisukohad praegu erivajadustega inimeste probleemide suhtes ja mil viisil võiks olukord tulevikus muutuda.

TEKST: Jakob Rosin, TLÜ ajakirjanduse tudeng

Monika tunnistab, et riigikokku kandideerimine tuli ootamatult. Enda peamiseks eesmärgiks on ta seadnud riigikogu liikmete teadlikkuse tõstmise erivajadustega inimeste teemadel. Pildil on Monikal (vasakul) pooleli määramäng erakonnakaaslasega. Foto: Riigikogu

hoiab teemat

Milline on üldse riigikogu meelsus ja suhtumine erivajadustega inimestesse?

„Eks see on minu kohutunne, ega ma pole ka kõigi käest küsida jõudnud. Aga ma arvan, et see palju kritiseeritud ja ühelt poolt armastatud ning teiselt poolt vihatud töövõimereform on palju muutnud nii riigikogu saadikute kui ka ühiskonna arvamust.

Enne reformi polnud puuetega inimeste teema paljuski pildis. Me ei rääkinud sellest väga avalikult. Aga nüüd räägime. Räägivad ju ka näiteks tööandjad või personaliinimesed. Tundub, et tänu sellele reformile on puuetega inimeste teema tunduvalt rohkem omaks võetud ja arvestatakse järjest rohkem sellega, et puudega inimesed ei ole need, kellelt mitte midagi ei oodata. Samas, ega ta kõikide inimeste teadvusesse veel kindlasti jõudnud ei ole. Kui ma tuln riigikokku, siis ma ütlesin, et kui ma mitte midagi muud opositsioonis olles ära teha ei saa, isegi kui ma ühtegi eelnõu ei suuda ise läbi suruda, siis mida ma suudan kindlasti teha, on see, et kui räägitakse mingist teemast, hakatakse rohkem mõtlema sellele, kuidas mingi konkreetne otsus mõjutab puuetega lapsi või puuetega inimesi üldse. Mulle tundub, et mulle on otsa ette kirjutatud, et Monika võrdub puuetega inimesed. Ja tegelikult see töötab päris hästi. Näiteks tuleb kultuuriminister, siis on juba teada, et Monika küsib mingisuguse küsimuse, mis on seotud näiteks kultuurile ligipääsuga. Aga nüüd nad tihti peale juba ennetavad seda. Nad on juba mõelnud sellele.“

Mis mõtetega sa riigikokku kandideerisid, millised olid su unistused?

„See kandideerimine tuli minu jaoks väga ootamatult. Riigikokku saamine ei olnud minu pikaajalistes plaanides sees. Minu eesmärk oligi tõsta riigikogu liikmete teadlikkust puuetega inimeste teemadel. Näiteks kui majandus- ja kommunikatsiooniministerium teeb ehitusseadustiku, et seal oleks sees ligipääsetavuse määrus. Või kui haridusminister teeb muudatusi põhikooli- ja gümnaasiumiseadust, et nende muudatustega ei läheks erivajadustega õppurite olukord halvemaks. Minu eesmärk oli hoida seda teemat igal hetkel fookuses. Mida ma endiselt loodan, et järgneva kahe aasta jooksul jõuame me oma aruteludes ka puuetega inimeste sotsiaaltoetusteni. Et nii laste kui ka eakate puhul oleksid need toetused natukene inimväärsemad, et need ei oleks 19 eurot või 15 eurot kuus, mille eest ei saa inimene endale ühtegi teenust osta.“

Sotsiaalkomisjoni liikmena on Monika välja tulnud mitme algatusega. Üks neist on puudega laste vabastamine eriarsti visiiditasust. „Kõik lapsed ei käi nii tihti arsti juures, aga osa diagnoosidega käiakse väga tihti. Siis nad ei peaks maksma iga kord 5 eurot visiiditasu. See ei ole ülemäärane suur summa, aga minu meelest on see põhimõtte küsimus, riigipoolne žest.“ Lisaks on kõne all olnud võrdse kohtlemise seaduse eelnõu, mis praegu on kahjuks sahtlisse pandud ja aktiivsest arutelust kõrvale jäetud. „Praegu on seaduse järgi puudega inimeste ja eakate diskrimineerimine keelatud vaid töö valdkonnas. Keeld puudub sotsiaalhoolekandes, tervishoius, hariduses. Põhimõtteliselt võib nii teha järelduse, et võibki diskrimineerida. Rassi ja nahavärvi alusel on keelatud diskrimineerimine absoluutselt kõikides valdkondades. Miks me diskrimineerime oma inimesi, näiteks eakaid, kel võiks olla vajadus rohkemate tervishoiuteenuste järele,“ räägib Monika.

Vabaerakonna fraktsiooni hommikune koosolek koos külalistega. Monika esiplaanil. Foto: Riigikogu

Milline oleks täiesti ligipääsetav Eesti erivajadusega inimesele?

„Minu nägemus on see, et kõik see, mida me teeme või loome – olgu see rajatis, transport, mingisugune teenus –, et me ei looks neid asju teadmatusest moel, mis tekitab veel rohkem ligipääsetavusprobleeme. Minu unistus on see, et me oleksime nii targad, mõistvad ja arusaajad, et kui konkreetsel inimesel on mingisugune takistus, siis me võtame seda tõsiselt ja me suudame kas kohandada või luua elukeskkonna teenused, mis võimaldavad sellel inimesel võimalikult hästi iseseisvalt toime tulla. Kui on mingi takistus, siis me leiame selle lahenduse. Ma väga tahaks sellist Eestit, kus iga inimene on tähtis. Kus me ei vaata seda, milline ta on. Kas ta on pikk või lühike, kas ta on pime või kurt või intellektipuudega. Et igal inimesel oleks oma koht. See oleks minu unistuste Eesti. Ja me ei jäta kedagi hätta. Mulle tundub, et kui Eesti taasiseseisvus, olid asjad, mida me pidime kiiresti ära tegema. Me pidime majanduslikult end jalule saama, saama Euroopa Liitu ja NATO-sse. See rong peab kihutama kohutava kiirusega ja see on täitsa normaalne, et mõned inimesed pudenevad sealt rongilt kiirustamisega maha. Aga nüüd võiksime küll olla sellesse etappi jõudnud, kus me ütleme, et me ei tohi rongilt mitte ühtegi inimest maha kukutada, sest me ei ole nii rikkad, et saaksime oma inimesi raisata.“

Miks neid inimesi tänaseks juba üles korjatud pole? Miks me pole jõudnud sinna, kus on teised riigid?

„Ma ei taha seda juttu absoluutselt viia poliitika tasandile. Aga mulle tundub, et Reformierakond on võib-olla natukene liiga kaua olnud valitsuses. Me

teame, et Reformierakond on suunatud edasiliikumisele ja võib-olla see inimene ei ole seal kõige esimesel kohal,“ sõnab Monika. Märkimist väärib, et intervjuu toimus enne pöördelisi sündmusi Eesti poliitikas, mis Reformierakonna valitsusest taandasid. „Võib-olla oleks hea, kui valitsusjuhid muutuksid aeg-ajalt

ja oleks rotatsioon. Siis me saaks seda inimese pilku ja vaadet natukene rohkem tuua pildile. Põhjus, miks me veel ei ole jõudnud sinna, on see – ja õnneks on see järjest rohkem muutunud –, et puuetega inimesi puudutavates küsimustes peaks järjest rohkem ja jõulisemalt tulema pildile puuetega inimesed ise. Nendes otsustustes peaks järjest rohkem olema inimesi, keda need otsused puudutavad, ja siis ma kujutan ette, et me jõuaksime ka kiiremini edasi. Me oleks nii

targad, et õpiks teiste inimeste õeldust. Kui puudega inimene ütleb, et see asi peaks olema nii, siis me tegelikult ka usume seda, mitte ei saada teda uksest välja, õeldes, et tegelikult teeme me nii edasi, nagu oleme planeerinud.“

Kas täna on puuetega inimesed ise piisavalt pildil?

„Ma arvan, et neid peaks veel rohkem olema, igal tasandil. Alustame kas või haridusest. Et noored inimesed saaksid võimalikult hea hariduse. Et nad saaksid ülikooli minna. Kas või selleni, et ta on linnapea näiteks. Kas me oleme selleks valmis? Minu meelest me peaksime selleks valmis olema, sest tehniliselt on see võimalik. Et me valime inimest selle järgi, mida ta teeb, mitte selle järgi, et me ütleme, et ta ei saa neid ja neid asju teha. Saab küll. Mida kõrgemale kohale üks erivajadusega inimene jõuab, seda parem. Kaasa arvatud riigikogusse oleks vaja pimedat inimest, kurti

“ Mulle tundub, et mulle on otsa ette kirjutatud, et Monika võrdub puuetega inimesed. Ja tegelikult see töötab päris hästi.

inimest, ratastoolis inimest... Et mitte ainult mina ei peaks käima. Et nad oleksid nähtavad ja teeksid neid otsuseid koos kõikide teiste inimestega.“

Kas erivajadustega inimeste organisatsioonid võiksid ka rohkem avalikult neil teemadel sõna võtta?

„Kindlasti peaksid need organisatsioonid oma murede ja probleemide avalikkuse ette toomisega tegelema. Mida ma näen takistusena, olles endiselt Eesti Puuetega Inimeste Kojaga juhatuse esimehena seotud, on see, et organisatsioonide juhid peaksid vahetuma ja kindlasti ka noorenema. Puuetega inimeste organisatsioonide juhid on tihtipeale need, kes on algusest peale seal olnud. Ja paratamatult, kui sa oled üht organisatsiooni 30 aastat juhtinud, väsid sa ise natukene ära, väsivad need ideed ära. Ehk kuidas tuua noori inimesi oma mõtete ja ideedega juurde. Kui meil seda ei tule, ongi see keeruline. Aga puuetega inimeste organisatsioonid natukene saevad oma enda oksa ka. Näiteks puuetega inimeste kojas tahame me, et puudega inimesed oleksid kaasatud ühiskonda. Et nad pigem võtaksid osa tavaliste noorteorganisatsioonide tegevusest, näiteks üliõpilaste seltsist. Eesmärk ei ole ju see, et kõik puudega inimesed peaksid koonduma puudega inimeste organisatsiooni, kus kõik on ühesugused, vaid me tahame, et nad oleksid igal pool laiali. See ongi see oma oksa saagimine, et me ütleme aktiivsetele noortele, et mine ole seal noorteorganisatsioonis, aga sellega me kaotame neid noori, kes võiksid ka puuetega inimeste organisatsioone ise edasi viia.“

Nii peaks muutuma ju ka organisatsioonide funktsioon?

„Jah, et ta ei oleks selline vanemate härrade ja prouade kooskäimise koht. Et ta pole ainult vaba aja veetmise koht, vaid jõulisemalt niinimetatud huvikaitse organisatsioon, kes viib puuetega inimeste vajadusi ühiskonda.“

“ Ma tahaks sellist Eestit, kus me ütleme lastele, et jah, minge mujale maailma, käige seal ära, õppige, olge multikultuursed, aga tulge tagasi. Ja kui te tulete tagasi, siis me ootame teid tagasi.

Milline on Eesti 10 aasta pärast?

„Ma olen jube optimist. Ma ootan seda aega, kus Eesti on natukene Taani moodi. Kus me väärtustame ja armastame oma inimesi. Kus lapsed on teretunud vanematega kaasa kuhugi, kus sellesse suhtutakse normaalselt, mitte ei vaadata pika pilguga. Mulle meeldiks see Eesti, kus kõik inimesed – lapsed, erivajadusega inimesed – saavad minna kooli. Kui tal on unistus, et ta tahab saada majandusteadlaseks, siis me loome need tingimused, et ta saaks majandusteadlaseks. Sest võib-olla tuleb temast uus Nobeli preemia laureaat, sest ta on nii andekas ja me kasutame seda andekust ära parimal moel. Kus see elukeskkond, kus me elame, on inimväärne. Ikka see Taani näide. Kui vanemad ei ole kõrgharidusega ja vanematel ei ole väga palju raha, siis ikkagi on igal lapsel, ka vaesest perekonnast pärit lapsel, võimalus saada miljonäriks. Kui sa näed abivajajat, siis sa ei lähe teisele poole teed, sest sa ei tea, mida teha, vaid sa lähed tema juurde ja küsid, kas ma saan sind aidata. Kui me näeme, et öösel hääletab keegi maantee ääres, siis me ei sõidaks sellest inimesest mööda, me julgeks oma auto kinni pidada. Ma tahaks sellist Eestit, kus me ütleme lastele, et jah, minge mujale maailma, käige seal ära, õppige, olge multikultuursed, aga tulge tagasi. Ja kui te tulete tagasi, siis me ootame teid tagasi.“ ●

Monika on rõõmsameelne ning särav inimene, kellel on terav ja kiire mõtlemine. Ta on huvitav vestluskaaslane, kellel on alati oma arvamus, ning ta julgeb oma mõtteid ka välja öelda. Üheks positiivseks jooneks on tema puhul see, et tal on kriitikataluvus ning tegemist ei ole seda tüüpi inimesega, kes peab teiste peale viha ja vimma. Monika julgeb mõelda suurelt ning ka tegutseda suurelt. Kuna Monika on sündinud Kaksikute tähtkujus, siis jagub

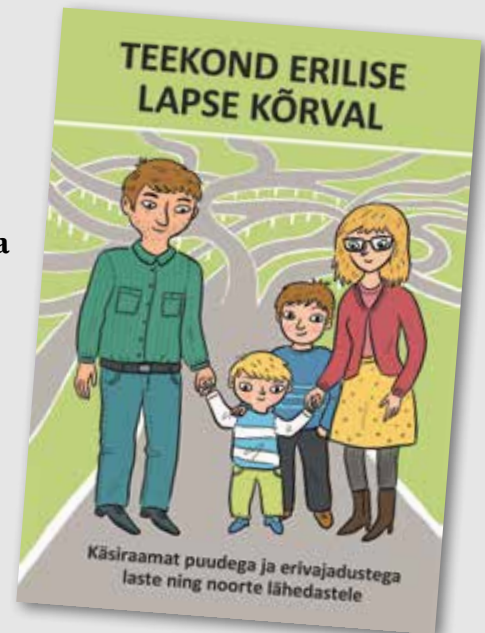
teda ühel ja samal ajal justkui kõikjale. Ta on ise suure tööjõudlusega ning ta nõuab seda ka ümbritsevatelt. Ta on kiire tegutseja ning kui teele tulevad takistused, ei peata need teda, vaid ta leiab kiirelt võimaluse takistuste ületamiseks. Ta on hea suhtleja, hea inimeste tundja, hea läbirääkimiste pidaja ning igati vääriline inimene juhatama Eesti Puuetega Inimeste Kojas juhatust ning töötama Toompeal.

Kaia Kaldvee, EPIKoja juhatuse liige

Uus vajalik käsiraamat Eesti Puuetega Inimeste Kojalt

Lapse sünd muudab iga pere harjumuspärasest elukorraldust. Mis ootab aga ees, kui perre sünnib puudega laps? Kuidas tulla toime emotsioonidega, kui last tabab raske krooniline haigus? Millist abi pakub Eesti sotsiaal- ja haridussüsteem erivajadustega lastele ja noortele? Mis muutub, kui laps jõuab täiskasvanuikika? Just nendele ja paljudele teistele küsimustele vastab EPIKoja koostatud ja 2017. aasta hakul trükist ilmuv käsiraamat „Teekond erilise lapse kõrval. Käsiraamat puudega ja erivajadustega laste lähedastele“.

TEKST: Helen Kask, EPIKoja peaspetsialist, käsiraamatu koostaja
Anneli Habicht, EPIKoja tegevjuht, käsiraamatu koostaja

Puudest või kroonilisest haigusest tingitud erivajadustega laste vanemad ja hooldajad põrkuvad tihti rägastikule sotsiaal-, tervishoiu- ja haridussüsteemis, kus lapsele vajaliku abi ja toe leidmine on aja- ja energiakulukas. Iga päev tekib uusi küsimusi, millele on keeruline vastuseid leida, segunevad hirm ja abituse. Samal ajal on vaja toime tulla lapse tavapärasest oluliselt suurema ravi-, arendamis- ja hooldusvajadusega ning iseenda füüsilise ja vaimse kurnatusega. Kui ka terve lapse sünd ja kasvatamine paneb proovile perekonnasuhted, enesehinnangu, väärtused ja toimetuleku, siis erivajadusega lapse puhul on see koorem mitmekordne.

Seadsime teatmikku koostades eesmärgiks koondata ühtede kaante vahele erivajadusega ja puuetega lapsi puudutav info sünnist täiskasvanueani. Oleme materjali jaotanud täiskasvanuks saamise elukaarel kolmeks: „Teekonna alguses“, „Samm-sammult“ ning „Ristteel“. Anname teatmikku ülevaate erinevatest sotsiaal-, tervishoiu- ja haridussüsteemi võimalustest erivajadusega lastele ning nende peredele. Selgitame, millised on erinevad toetused ja teenused ja kuidas neid taotleda. Näpunäidete vahele oleme põiminud erivajadustega laste vanemate siirad kogemuslood, mis jutustavad nii muredest kui rõõmudest. Võimalik, et osale lugejatele on just see osa teatmikust kõige väärtuslikum.

Materjali koostamisel olid meile abiks koostööpartnerid, kelle soovitusel ja tähelepanekud olid suureks abiks. Meie suur aitäh Tiina Kivirannale, Tiina Petersonile, Mari Tikerpuule

Haridus- ja Teadusministeeriumist; Katrin Tsuimani, Lemme Palmetile, Gabriela Roosole Sotsiaalministeeriumist; Regina Salmule, Ebeli Berkmanile Sotsiaalkindlustusametist ja Sirlis Sõmer-Kullile Töötukassast. Eriline tänu Tiina Karemale, Kristi Metsale, Ervin Kaljolale ning kõigile teistele eriliste laste vanematele, kes aitasid meid käsiraamatu koostamisel!

Selleks, et keerulisi teemasid paremini lahti mõtestada, tulid appi Joonas ja Elina Sildre, kelle käe all valmisid illustratsioonid ja materjali kujundus. Täname neid hea koostöö eest! ●

Kuidas on võimalik käsiraamatut saada?

Erivajadustega laste lähedased saavad paberandjal teatmiku alates 2017. aasta jaanuarist tasuta Eesti Puuetega Inimeste Kojast (Toompuiestee 10, Tallinn) ja maakondlikest puuetega inimeste kodadest. Paberandjal teatmike tiraaž on 1000 eksemplari. Raamatu e-versioon on kättesaadav www.epikoda.ee.

Vajadusel küsi lisainfot: epikoda@epikoda.ee

Säästva arengu 17 eesmärki piktogrammidenä.

ÜRO säästva arengu eesmärgid aastaks 2030

ÜRO liikmesriikide juhid leppisid 25.–27. septembril 2015 New Yorgis kokku säästva arengu eesmärkides. 2030. aastaks tuleb saavutada 17 eesmärki, mis omakorda jagunevad 169 alaeesmärgiks. Väljakuulutatud eesmärgid kinnitavad uue tegevuskava mastaapsust ja kõrgelennulisust.

TEKST: Meelis Joost, EPIKoja välissuhete ja Euroopa poliitika peaspetsialist

Eesmärgid lähtuvad nn aastatuhande eesmärkidest ja täiendavad neid selles osas, mis varem saavutamata jäi. Tasakaalustatud säästva arengu kolm mõõdet on majanduslik areng, sotsiaalne ühtekuuluvus ja keskkonna säilimine ning paranemine. Säästva arengu eesmärkide omavaheline seotus ja terviklikkus on uue tegevuskava elluviimisel otsustav. Kui saavutame kõik tegevuskava eesmärgid, siis

paraneb kõikide inimeste elujärg märkimisväärselt ja meie maailm muutub paremaks.

Suhtumise muutus – vastutus lasub kõikidel riikidel

Varasemates algatustes, mille eesmärk oli vähendada ebavõrdsust maailmas, jäi vaesuse likvideerimise ja tasakaalustatud arengu saavutamise

Oleme nõu ja jõuga kaasa aidanud puudepoliitika kujudamisele teistes riikides. EPIKoja esindaja Meelis Joost Kasahstanis puuetega noorte töökeskuses 2009. aasta augustis.
Foto: erakogu

kohustus sageli rikaste riikide õlule. Vaesemaid, arenguriike käsitleti rohkem kui abi saajaid. Uues 2030 tegevuskavas on vastutus paremini jaotatud – vastutavad kõik osapooled. Paljud maailma riigid on väga jõukad, kuid jõukus ei jõua ühiskonna arengu teenistusse. Kuna uued tehnoloogilised lahendused aitavad palju enamatel inimestel otsuste tegemisega kokku puutuda, on võimalused täna paremad kui varem, et kõikjal maailmas kasvaks inimeste heaolu ja paraneks toimetulek.

Samas on oluline, et ambitsioonikad eesmärgid ei jääks puhtalt paberile. See tähendab aga lisaks kõikide riikide panusele ka iga üksikisiku panust. Meil Eestis on palju häid näiteid sellest, kuidas kodanike algatuse tulemusena on sündinud midagi suurt ja vajalikku.

Säästva arengu eesmärgid ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon

13. detsembril 2006. aastal võeti vastu ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon. Konventsioon hakkas kehtima 3. mail 2008. Riigikogu ratifitseeris selle dokumendi koos vabatahtliku lisaprotokolliga 30. mail 2012. aastal. Konventsiooni 50 artiklit käsitlevad puuetega inimeste elu kõiki aspekte. Eesti on juba esitanud ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele kohustusliku riikliku eduraporti, millele Eesti Puuetega Inimeste Koda koostab praegu variraportit.

Säästva arengu eesmärgid on kaudselt seotud ka puuetega inimestega. Mõned eesmärgid ning alaeesmärgid parandavad puuetega inimeste heaolu ja elukvaliteeti ning inimõigusi päris otseselt. Välja võiks tuua 3. eesmärgi „Tervis ja heaolu“, samuti 8. eesmärgi „Tööhõive ja majanduskasv“ ning oluline on 10. eesmärk „Ebvõrdsuse vähendamine“. Eraldi temaatika on „Disaini kõigile / universaalse disaini mõttelaadi kajastamine“. ÜRO säästva arengu eesmärkides võiks selleks hästi sobida 11. eesmärk „Jätkusuutlikud linnad ja asumid“.

Ühiskonna tasakaalustatud arengu jaoks on ülioluline 16. eesmärk „Rahumeelsed ja kaasavad institutsioonid“. Puuetega inimeste kaasamise otsustusprotsessidesse sätestab ka ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon.

Traditsiooniliselt ja õigusega on tähtsal kohal keskkond. 13. eesmärk „Kliimamuutustevastased

meetmed“ ja 15. eesmärk „Maa ökosüsteemid“ räägivad enda eest. Kui meil pole võimalik enam oma elukoha looduslikes tingimustes toime tulla, vallanduvad ettearvamatud protsessid, mille tulemusena juba sotsiaalse tasakaalu säilitamine on väga suur väljakutse.

Eduraport ja Eesti esimesed sammud tegevuskava elluviimisel

Eesti riik esitas ÜRO 2030 tegevuskava kohta käesoleva aasta suvel esimese eduraporti, mille koostajaks oli Riigikantselei. Samuti tegeleb Riigikantselei juures Säästva Arengu Komisjon, kuhu kuuluvad mitmed kodanikuühendused ning asutused, kelle tegevus puutub tihedalt kokku säästva arengu temaatikaga.

Eesti on astunud esimesed sammud 2030 tegevuskava elluviimisel. Koostatud on esialgne ÜRO tegevuskava 2030 eesmärkide ja vabariigi valitsuse poliitika võrdlusanalüüs, mis annab ülevaate, mil määral on ÜRO säästva arengu eesmärgid vabariigi valitsuse tegevustega kaetud. Käimas on Eesti säästva arengu komisjoni algatatud Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ aja- ja asjakohasuse analüüs uuenenud trendide ja ülemaailmse tegevuskava 2030 eesmärkide valguses. Analüüs valmib sügisel 2016 ja selle põhjal pannakse kokku ettepanekud riikliku säästva arengu strateegia ja/või rakendusmehhanismide uuendamise kohta.

Lisaks on 2016. aasta teises pooles kavas algatada Eesti säästva arengu näitajate nimekirja uuendamine nii, et see kajastaks ka ÜRO tegevuskava 2030 eesmarke ja indikaatoreid. Indikaatorid uuendatakse koostöös Statistikaameti, Riigikantselei, ministerruumidevahelise säästva arengu töörühma ja Eesti säästva arengu komisjoniga. Uuendatud näitajatel põhinevad seirearuanded peaks tulevikus võimaldama hinnata Eesti arengut nii riigisiseste kui ka ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide vallas.

Eestil tuleb endiselt panustada selliste innovaatiliste tehnoloogiliste lahenduste soodustamisse, mis aitavad säästva arengu eesmarke ellu viia. Näiteks on digitehnoloogia ja e-valitsemise arendamine aidanud Eestis kaasa majandusarengule, heale riigivalitsemisele, läbipaistvusele, ressursitõhususele ning inimarengule. Valitsus jätkab valdkondlike tegevusi seniste analüüside põhjal selgunud peamistes kitsaskohtades. Oluline on leida mõjusaid lahendusi üldsuse teadlikkuse suurendamiseks tegevuskavast 2030 ning panustada eesmärkide saavutamisse rahvusvahelise koostöö kaudu.

Eesti Puuetega Inimeste Koda huvitab, kui võrdluspärasus, puuetega inimeste elukvaliteet, kasvav kaasatus ühiskonda ning puuetega inimestele osutatavate sotsiaalteenuste kvaliteet leiab kajastamist säästva arengu tegevuskava elluviimises. Eesti on võtnud kohustused täita ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni. Selle konventsiooni täitmine on igati 2030 tegevuskava toetav – seega saaks lüüa kaks kärbest ühe hoobiga.

Meie ise saame tegutseda

Oleme alates Eesti taasiseseisvumisest olnud pigem abisaajad – esmalt aitasid nõu ja jõuga Põhja-maad, seejärel järjest rohkem Euroopa Liit. Mõnda aega valitseb juba olukord, kus meil oma siseriikliku toimetuleku kõrval jätkub jõudu anda head nõu teistele. Ka Eesti Puuetega Inimeste Koda ning tema liikmesorganisatsioonid on võtnud vastu küllalisi kaugematest riikidest – Gruusiast, Kasahstanist, Moldovast ja Ukrainast. Koostöö toimub ja edeneb, kuid seni pole tehtud süstemaatilist koostööd väga suures hädas olevate riikidega ja neid abistatud.

Selline kogemus on aga olemas mitmel meie naabril Põhjamaades. Kõikides nendes riikides on puuetega inimeste valdkonnas arengukoostöö eesmärkidel loodud organisatsioonid tegutsenud juba pikki aastaid. Näiteks Rootsi organisatsioon MyRight (myright.se), kunagise nimega SHIA, tegutseb laias maailmas, et aidata puuetega inimestel oma õiguste eest seista ja elukvaliteeti parandada. Praegu tegutsetakse väljaspool Rootsit seitsmes riigis.

Eestis on arengukoostöö tegevustega hõivatud MTÜ Mondo (mondo.org.ee). Mondo on suurim arengukoostöö valdkonna organisatsioon Eestis. Mondo arengukoostöö üldised eesmärgid on lastele hariduse andmine ja hariduse kvaliteedi tõstmine; naiste ja erivajadustega inimeste majandusliku toimetuleku suurendamine; vabatahtlike ekspertide rakendamine arengukoostöös ning katastroofiohu vähendamine (Disaster Relief Reduction) arengukoostöö piirkondades. Seega on puuetega inimeste valdkond juba praegu seal esindatud. Eraldi, ainult puuetega inimeste valdkonna arengukoostöö ja säästva arengu eesmärkide ning alaeesmärkide saavutamise suunas liikumine ei ole väikeses Eestis vast mõistlik, kuid jõude ühendades saaks keskenduda oma senise arengu tutvustamisele ning kogemuse jagamisele mujal maailmas.

Säästva arengu tegevuskava 17. eesmärk toetabki üleilmset koostööd. Siin on küll mõeldud palju laiemalt, kuid iga panustaja algatus on väärtuslik – seega peaksid puuetega inimeste organisatsioonid palju julgemalt mõtlema – võib-olla saame oma kogemuse ja võimalustega lahendada olukordi, mis hädasti abikätt ootavad. ●

Lisainfot säästva arengu eesmärkide kohta ÜRO kodulehelt leiab:
<https://sustainabledevelopment.un.org>

ÜRO puuetega inimeste valdkonna arengust leiab infot:
<https://www.un.org/development/desa/disabilities>

Milliseid puuetega inimeste elukvaliteedi edendamise projekte on ellu viinud MTÜ Mondo?

Mondo on tegelenud laste hariduse ning naiste ja erivajadustega inimeste toimetuleku suurendamisega alates 2009. aastast. Eestlaste abil käib Shianda külas Keenias koolis igal aastal kuni 10 erivajadusega last, kes oma puude tõttu saavad hakkama vaid internaatkoolis. Samuti toetame juba viiendat aastat Ida-Afganistanis Jalalabadis asuvat Fatima Zahra tüdrukutekooli, kus õpib ligi 250 erivajadustega inimeste ja sõjaohvrite last. Oleme viimased paar aastat arendanud Ghana, Keenia, Uganda ja Afganistani partnerkogukondade käsitöötooteid, et toetada naiste ja erivajadustega inimeste toimetulekut. Näiteks Uganda pealinnas Kampalas tegutseb Mondo abil rajatud õmbluskoda-pood ja linna lähistel asuvas Bluesky internaatkooli juures tootmiskeskus. Tootmiskeskuses tegeletakse paaril päeval nädalas käsitööga: valmistatakse banaanilehtedest punutisi ja käsitöökaarte, meisterdatakse karastusjooigi pudelikorkidest kõrvarõngaid ja võtmehoidjaid ning nahast sandaale ja püksirihmasid. Tootmiskeskusel on põllumaa, kus noored kasvatavad enda ja kooli tarbeks maisi, banaane, kartulit jm põllusaadusi, ning kahe lehma ja kanade-partide-jäneste pidamiseks vajalikud kõrvalhooned. Kuna Ugandas on erivajadustega inimestel väga raske tööd leida, siis Mondo kaasabil loodud töökohad muudavad nii konkreetse inimese elu kui ka kogukonna suhtumist erivajadustega inimestesse. Kampala Disabled Initiatives'i naisterühma sõnul on ratastoolis olles kõige keerulisem leida oma toodangule stabiilseid kohalikke müügikohti. Kvaliteetselt valmistatud õmblustööle peaks kindlasti Kampalas turgu olema – Uganda pealinlaste ostujõud kasvab ja turistide on palju, kuid puude tõttu ei ole naiste sõnul kerge ennast maksma panna. Mondo aitab naiste käsitööd turustada läbi oma e-poe, mis on osa meie sotsiaalsest ettevõtlusest. Mondo soovib sotsiaalse ettevõtlusega parandada oma sihtriikide naiste ja erivajadustega inimeste iseseisvat toimetulekut, suurendada Eesti elanike teadlikkust arengukoostööst ja kasvatada eestlaste solidaarsustunnet maailma eri paigus elavate inimestega.

Ühiskondlikud hoiakud on tõrksad taanduma – siiani arvatakse mitmel pool Aafrikas, sh Ugandas ja Keenias, et erivajadusega laps on saadetud vanematele karistuseks jumala poolt, ja seetõttu hoitakse neid kodus peidus. Mondo on aidanud selliseid arusaamu kohalike seas kummutada, lähedades Keeniasse mitmeks kuuks kuulmisvaegusega noori Eestist, kes oma elu näitel tõestasid, et kõik on võimalik, ja innustasid ka kohalikke kurte lapsi ja nende vanemaid julgemalt enda eest seisma.

Riina Kuusik-Rajasaar, MTÜ Mondo

PUUETEGA NAISTE

häääl olgu tugevam kui seni

Käesoleval suvel liitus EPIKoja katuse alla uus liikmesorganisatsioon – Eesti Puuetega Naiste Ühenduste Liit. Mis organisatsiooniga on tegemist ja kuidas ühingul läheb? Millised on puuetega naiste probleemid tänases Eestis ja kuidas neid muresid lahendada? Sellest räägib ühingu juhatuse esinaine Mare Abner.

INTERVJUU: **Helen Kask**, EPIKoja peaspetsialist

Kui 1990. aastate alguses käivitus aktiivne naisliikumine, ei jäänud ka erivajadustega naised kõrvaltvaatajateks. Puuetega naised ühendasid ühingu sünniks saab lugeda 1998. aastat, mil Eestis tuli kokku esimene puuetega naiste foorum. Sama aasta varasügisel asutasid 43 naist Eesti Puuetega Naiste Ühingu. Ühingu üks loojatest Mare Abner selgitab: „Mõistsime, et olime jäänud ainukesena puuetega inimeste organisatsioonidest, kes tõstab esile just puuetega naiste probleemid, pakub lahendusi ja seisab erivajadustega naiste huvide eest. Nii alustasime koostööd erinevate naisorganisatsioonidega ja leidsime, et puuetega naiste õigused on üks osa inimõigustest ja soolisest võrdsusest.“ Pea kahekümne aasta jooksul on tehtud palju: panustatud soolise võrdõiguslikkuse seaduse vastuvõtmisse ning võrdõigusvoliniku

tegevustesse, et oleks olemas volinik, kes aitaks lahendada puuetega inimeste probleeme ja seisaks nende eest. Alustati ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimist, kuna senised reeglid olid vananenud ja neisse polnud sisse kirjutatud soolist aspekti. Palju koostööd on tehtud ka puuetega inimeste organisatsioonidega, eestkätt on läbi viidud koolitusi puuetega inimestele soolisest võrdõiguslikkusest. Korraldati Eestimaa puuetega naiste teine foorum, kus kõnelesid puuetega naised ja ühingu koostööpartnerid. Ühingu tegevuse paremaks arendamiseks tõlgiti Euroopa puuetega naiste manifest eesti keelde. Osa on võetud Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu pakutavatest arenguprogrammidest ja alustati ka ühisosa otsimist Eesti Puuetega Inimeste Kojaga, mille lõpptulemus oli liikumine koja katuse alla.

“ Puuded ei rikasta ühiskonda, vaid ikkagi need inimesed, kes on töökad, aktiivsed ja positiivse suhtumisega vaatamata oma erivajadustele.

Üha enam räägitakse naiste probleemidest Eestis – on see siis sooline diskrimineerimine, palgalõhe vm. Milline on täna puuetega naiste olukord?

Meie ühiskond oli ja on ka praegu üsna meeste-keskne, naiste hääl on tihti väga nõrk ja poliitikas on naisi vähe. Ka puuetega naiste eestkoste võimekus ja aktiivsus oma õiguste eest seismisel on madal. Oma probleemide lahendamisel põrkume tihtipeale kokku alandava ja diskrimineeriva suhtumisega, tihti varjatud kujul. Meie organisatsiooni eripära on soolise aspekti toomine puude või erivajaduste kõrvale. Kui räägime diskrimineerimisest, siis puuetega inimesed võivad kogeda mitmesugust diskrimineerimist: puude või erivajaduste kokkupuutepunktid sooga, rahvusega, eaga või seksuaalse orientatsiooniga. Kui vaadata naiste probleeme (diskrimineerimine, palgalõhe, vaesus, prostitutsioon jms), mõjutavad need puuetega naisi veelgi enam, kuna puuetega naistel on selliseid probleeme lahendada palju keerulisem. Kahjuks pole tehtud võrdlevaid uuringuid, kus kõrvutatakse puuetega ja mittepuuetega naisi, puuetega mehi ja puuetega naisi. On selgeks tehtud, et puuetega naisi on võimalik kergemini ära kasutada ja igasugune väärkohtlemine võib tekitada potentsiaalseid erivajadustega naisi juurde. Kindlasti on tulevikus vaja enam julgustada ja toetada puuetega naisi, et nad julgeksid oma probleeme välja tuua.

Usun, et puuetega naiste valdkonnas on asju, mis on läinud paremuse poole. Mille üle tunnete erilist heameelt?

Mõistagi on 20 aasta jooksul muutunud meie elu palju paremaks. Meie ühiskond on palju avatum. Oleme panustanud erinevuste tõlgendamisesse nii meedias kui ka puuetega inimeste ühendustes. On mõisteta, et puuded ei rikasta ühiskonda, vaid

ikkagi need inimesed, kes on töökad, aktiivsed ja positiivse suhtumisega vaatamata oma erivajadustele. Paljud puudega inimesed teevad tööd, õpivad ja tulevad toime. Meie ühiskond on muutunud kindlasti tolerantsemaks puuetega inimeste suhtes. Oleme ise olnud vabatahtlikud ja kaasanud neid meie tegevustesse. Seetõttu sai ka panustatud internetikeskkonda Helpific, kus saavad kokku abivajajad ja abiandjad. Oleme oma ühendusega teinud koostööd Seksuaaltervise Liiduga, et puuetega inimeste seksuaalsed probleemid oleksid sees selle liidu arengukavas.

Kas ühingul on olemas statistika, kui palju puuetega naisi kuulub mõnda neid ühendavasse organisatsiooni?

Meil on teada, et selliseid uuringuid pole veel tehtud organisatsioonide lõikes. Tegelikult on see üks meie plaanidest. On selge, et inimesed ei soovi eriti oma puuetest teada anda, parema meelega ollakse sellistes ühendustes, kus puudub sõna puue või erivajadus. Kindlasti suurem vajadus ühineda puuetega inimeste organisatsioonidesse oli siis, kui invaliidumine oli päevakorras, nii 20–30 aastat tagasi. Samas probleeme, mis on just puuetega inimestega seotud, tuleb ikkagi lahendada just rohujuure tasandil.

Kui palju teeb organisatsioon koostööd rahvusvahelisel tasandil?

Tegime varem üsna palju koostööd rahvusvahelisel tasandil. Kuna meie ressursid on olnud väga väikesed, pole meid kahjuks enam kaasatud rahvusvahelistele puuetega naiste konverentsidele. Kahjuks pole meil olnud ka infot selleteemaliste seminaride kohta, et varakult otsida toetust naistele, kes võiksid osaleda. Tänu EPIKojale saime viimati käia Balti riikide konverentsil eelmisel aastal. Euroopa tasandil on meil olnud partnereid nii Soomest,

Fotokollaaž Eesti Puuetega Naiste Ühenduste Liidu tegemistest.
Foto: erakogu

Mare Abner Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu 2015. aasta tänuüritusel. Foto: erakogu

Raske ja sügava puudega laste lapsehoiuteenus

■ Valitsus kiitis heaks seaduse eelnõu, millega eraldatakse riigieelarvest sügava puudega laste vanemate toetamiseks täiendavalt miljon eurot. Raske ja sügava puudega lapse lapsehoiuteenus muutub 2017. aastast kohaliku omavalitsuse poolt korraldatavaks sotsiaalteenuseks, mille rahastamine käib edaspidi läbi omavalitsuste toetusfondi. 2015. aasta 1. detsembri seisuga elas Eestis 7113 raske ja sügava puudega last, lapsehoiuteenust kasutas neist 11 protsenti.

Täiendavad vahendid jaotatakse omavalitsuste vahel ära neis elavate raske ja sügava puudega laste arvu alusel. Kohalik omavalitsus saab lisarahastust kasutada sotsiaalteenuste arendamiseks, et seeläbi toetada puudega laste vanemate iseseisva toimetuleku paranemist. Lisaks lapsehoiuteenustele võib toetust kasutada ka teiste teenuste osutamiseks, arendamiseks ja käivitamiseks, tingimusel, et need toetavad raske ja sügava puudega lapsi ja nende vanemaid.

Eelnõuga muudetakse sotsiaalhoolekande seadust, lastekaitse seadust, perekonnaseadust ja tsiviilkohtumenetluse seadustikku. Seadus on planeeritud jõustuma 1. jaanuaril 2017.

Allikas: Sotsiaalministeerium – www.sm.ee

Foto on illustratiivne. Foto: Shutterstock

“Tulevikus on vaja enam julgustada ja toetada puuetega naisi, et nad julgeksid oma probleeme välja tuua.

Rootsist kui ka Lätist. Ja tulevikus soovime kindlasti aktiivsemalt arendada rahvusvahelist koostööd.

Kui võrrelda puuetega naiste olukorda Eestis ja Euroopas, siis millised on erinevused ja sarnasused?

Puuetega naiste probleemid võivad nii Eestis kui ka teistes Euroopa riikides olla üsna sarnased. Kindlasti oleneb toimetulek sellest, kui hästi on igas riigis arenenud riigipoolne toetus, kui palju on tehtud võrdlevaid uuringuid ja püütud lahendada puuetega inimeste probleeme. Riikidest võiks nimetada eelkõige Rootsit ja Soomet, kes on kaasanud enam naisi, ka puuetega naisi, poliitilisse tegevusse. Rohkem infot leiab meie koduleheküljelt, kus on võimalik üht-teist lugeda, mida oleme saanud tõlkida.

Millised probleemid ootavad lahendamist tulevikus?

Organisatsioonil on vaja oma kontorit ja kooskäimise kohta, et arendada meie liit puuetega naiste tugi- ja nõustamiskeskuseks. Lahendamist ootab ka võrgustiku laiendamine, et igas maakonnas oleks puuetega naiste kontaktisikud, kes on huvitatud lähenema puuetega inimeste organisatsioonidele soolisest aspektist. See avaks ja aitaks lahendada erinevaid puude- ja terviseprobleeme nii meestel kui ka naistel. Vaja on ka, et puuetega noorte naiste hääl oleks palju tugevam, kui ta senini on olnud. Kindlasti alustame kolmanda puuetega naiste foorumi korraldamise ja selleks ressursside otsimisega.

Mida annab teile kuulumine Eesti Puuetega Inimeste Kotta?

Kuulumine Eesti Puuetega Inimeste Kotta tagab selle, et enam ja kuuldavamalt kostab puuetega naiste hääl. Loodame, et meie võrgustik on jätkusuutlik ja soolise võrdsuse teemaga tegeletakse organisatsioonides süvendatult. ●

Eesti Puuetega Naiste Ühenduste Liit on vabaühendus, mille põhieesmärk on tegutseda võrgustikuna puuetega ja erivajadustega naiste või tütarlaste õiguste kaitseks. Rohkem infot leiab koduleheküljelt www.epnu.ee

Laste rõõm ongi meie võit!

Eesti Vähihaigete Laste Vanemate Liitu seostatakse vast kõige enam Paddiralliga. Vähem teatakse, et tegemist on juba küllaltki pika ajalooga organisatsiooniga. Küsisin, kuidas liidul läheb, uurisin organisatsiooni töövõtude kohta ning tundsin huvi, millised väljakutsed seisavad veel ees tulevikus. Pead panid kokku ning ühised vastused andsid liidu juhatuse liige Ulvi Salundo ja koordinaator-tugiisik Luive Merilai.

INTERVJUU: Helen Kask, EPIKoja peaspetsialist

Eesti Vähihaigete Laste Vanemate Liit (edaspidi EVLVL) loodi aastal 1992. Ulvi Salundo selgitab: „Läbi aastate on teemad liidus samad, endiselt oleme toeks vähihaige lapse perele. Meie ülesanne on alati olnud vähihaigete laste ja nende perekondade igakülgne abistamine ja toetamine, tervishoiu ja hoolekande arendamine ning vähihaigete laste ravi

toetavate tegevuste arendamisele kaasaaitamine. Meie liidus on inimesed, keda seob sarnane kogemus, ja liidu tegevus on läbi aja lähtunud just perede vajadustest ja soovidest, et ükski pere ei jääks oma murede ja küsimustega üksi.“

Luive Merilai lisab: „Suurimaks muudatuseks organisatsioonis oli 2014. aastal tugikeskuse loomine, mille visioon kandis eesmärki struktureerida ja

Tänavune Paddiralli kogus heade inimeste abiga 132 948 eurot annetusi. Ürituse tuluga toetatakse vähihaiged lapsi ning spetsiaal-seid toidusegusid vajavaid lapsi. Fotod: Annika Metsla

süsteemiseerida selgepiirilisemalt juba pakutavad tugiteenused ning tulevikus pakkuda veelgi tõhusamalt abi. EVLVL-i tugikeskus koondab ja koordineerib tugiteenuste vahendamist ja abi vähihaige lapse perele ning peredele, kus lapse ravi on lõppenud. Samas on liidu liikmed tugiteenuseid osutanud juba liidu tegevuse algusest alates. Olgu nendeks siis erinevad nõustamised foorumis, üksteise toetamine, koosolekud, koolitused või laagrid.“ „Tugikeskuse arendamine on eestkätt võimalikuks saanud tänu tugevale vanemate võrgustikule ja heade annetajatele Pardirallilt,“ tõdeavad nad üheskoos.

Kui kerge või keeruline on taolist organisatsiooni Eestis vedada?

Sellele küsimusele ei saa üheselt vastata. Vähihaige lapse haigus ise on keeruline. EVLVL-i ei vea üksi liidu juhatus. Juhime organisatsiooni ühise meeskonnana. Meie liidu suurim väärtus on suur hulk vabatahtlikke – erinevate kompetentsidega lapsevanemaid, vähihaige lapse pereliikmeid. Liidu kõrgeim juhtimisorgan on liikmete üldkoosolek, kus iga liidu liige omab häält ja kaasarääkimise, otsustamise õigust.

Kui palju on liidul liikmeid? Kas uued liikmed leiavad kergelt tee teie organisatsiooni?

Liidu liikmeid on 62 ja liikmeks astumine on vabatahtlik. Liidu tegemistes osaleb ja saab abi palju rohkem inimesi, kuna toetame võimalust mööda kõiki vähihaigete laste peresid ega piira oma abi pakkumist vaid liidu liikmetega. Selleks, et pered leiaksid tee meieni, teeme tihedat koostööd nii Tallinna Lastehaigla onko-hematoloogia osakonna kui ka Tartu Ülikooli Kliinikumi hematoloogia-onkoloogia kliiniku arstide ja õdedega. Teeme end liiduna nähtavaks, et vanematel oleks võimalik meid leida, kontakti saada ja ühendust hoida. Osakondadesse oleme paigutanud liitu ja tugikeskust tutvustavad plakatid. Meil on koduleht, mille ajakohastamisega just tegeleme. Meil on Facebookis kinnine foorum, mis toetab lapsevanemate omavahelist suhtlust ning annab võimaluse oluliste teemade kiireks edastamiseks ja ühiste väljakutsete lahtiharutamiseks. Viime läbi nii Tartus kui ka Tallinnas vanematele juturinge, tugikoosolekuid, korraldame loenguid ja seminare. Meil on traditsioonidena perede seas väga hinnatud suvine perelaager ja talvine jõulupidu. Neid üritusi oodatakse alati pikisilmi ja osaletakse aktiivselt. Lisaks aktiveeruvad pered ka Pardiralli korraldamise ja elluviimise perioodil.

“ Liidu suurim väärtus on suur hulk vabatahtlikke – erinevate kompetentsidega lapsevanemaid, vähihaige lapse pereliikmeid.

Avalikkuses teatakse teid vast kõige enam Pardiralli kaudu. Rääkige veel kord, kuidas idee sündis ja mil viisil on see aidanud organisatsiooni tegevust toetada?

Pardiralli idee sündis 7. detsembril 2013, kell 23.11, kui esimene mõte sai sotsiaalmeedia jutumullis välja öeldud. Pardiralli idee autor Urmas Liivo oli umbes aasta varem kord sattunud ühele samasugusele üritusele Eestist väljas ja kõige rohkem köitis idee siduda heategevuslikud eesmärgid positiivset emotsiooni kandva üritusega. Urmas ise kirjeldab Pardiralli sünnilugu värvikalt ning märgib, et selgitamist algfaasis pisut muidugi oli, aga pigem oli hoiak kõhklevalt uudishimulik kui kahtlev. Keegi meie liidust polnud kunagi enne ühegi ürituse korraldamise juures olnud ega kujutanud ka täpselt ette, mismoodi see käib. Õhin ja elevus ja ehk isegi naiivsus ei lasknud meil siiski hirmu tunda ja nii ta käivitus. Ääretult meeldiv oli esimestest päevadest alates tajuda seda poolehoidu ja heatahtlikku valmisolekut aidata, kui hakkasime koostööpartnerite ja vabatahtlike järele ringi vaatama. Tagantjärele meenubki valdavalt see, et tuldi appi, mõeldi kaasa, seletati lahti ja anti nõu... Ilus sõna – õhinapõhisus – kirjeldab seda õhkkonda vist kõige paremini.

Meie liidu tegevuse toetuseks on Pardiralli loomulikult väga oluline. Alates sellest, et sealt saadav tulu aitab meil tugikeskuse pakutavaid teenuseid käigus hoida ning peredele suunatud erinevaid projekte ja üritusi rahastada. Samas on Pardiralli aidanud meie liitu ja sellesse koondunud perede probleeme kõige laiemalt ühiskonnani tuua. Peame seda oluliseks mõlemale dialoogi osapooltele. Ühe ilusa ja toredate ürituste taustal oleme suutnud saavutada suuremat mõistmist ja isegi poolehoidu, kui tavapärase igapäevane selgitustöö iial võimaldanud oleks. Me kasutame võimalust, et tunnustada ja tänada vabatahtlikke, annetajaid, Kadrioru meeskonda, Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefondi ja Minu Unistuste Päeva vabatahtlikke, sponsoreid – kõik nad on andnud suure panuse ja aidanud seeläbi

toetada meie liidu tegevust vähihaigete laste ja nende perede abistamisel.

Kui vaadata nüüd murekohti, milliste probleemidega seisate silmitsi?

Seisame tihti silmitsi olukorraga, kus laps on juba saanud 12-aastaseks ning vanem, kes teda senises ravis on eelnevate aastate jooksul toetanud ja igapäevaselt abistanud, ei saa enam lapse haiglaravi juures viibida. Tihtilugu on tegemist olukordadega, kus isegi täiskasvanu puhul on haiglas üksi viibimine inimlikult mõeldamatu, kuid lapse ravi toetamisel ja raviprotsessis osalemisel tuleb vanemal endal tasuda lisaks voodipäevatasu. Ligikaudne voodipäevatasu suurus on 35 eurot päeva kohta ning lapse raviperioodid võivad ulatuda nädalatesse või isegi kuudesse. See on järgmine samm, millele püüame leida lahendust, kuid sarnaseid probleeme on väga palju ning oleme asunud neid oma loodud tugikeskuse kaudu kaardistama ja järk-järgult lahendama.

Kahjuks esineb ka juhtumeid, kus lapsele vajalikud ravimid peab soetama vanem ise. Sellistel juhtudel on liit jõudumööda oma õla alla pannud.

Kindlasti on teil ka töövõite ning tuues sisse positiivset nooti, siis milliste tegevuste üle tunnete kõige enam uhkust?

Meie liidu suurim saavutus jääb küll juba 2015. aasta algusesse, kuid sellele vaatamata võidavad sellest kõik uued pered, kelle saatus meie kaaslasteks on valinud. Kui seni koheldi ravikindlustuse seaduse mõistes kõiki hooldushüvitist saavaid vanemaid võrdselt, siis 01.07.2015 jõustunud muudatuse kohaselt on alla 12-aastase lapse põetamise korral lapsevanemal õigus saada hooldushüvitist senise 10 päeva asemel kuni 60 kalendripäeva, kui haigestumise põhjuseks on pahaloomuline kasvaja ja lapse ravi algab haiglas. Haigusjuhtude arv aastas ei ole piiratud. Kirjeldatud muudatus pakub lapsevanemale lahendust just kõige kriitilisemas olukorras, kus pere igapäevaelu on päevapealt segi paisatud ning lapsevanemad on

“ Teeme end liiduna nähtavaks, et vanematel oleks võimalik meid leida, kontakti saada ja ühendust hoida.

asunud ümber hindama senist elukorraldust ning otsima lahendusi edasiseks toimetulekuks.

See on meie perede abistamise kõige esimene samm ning suur ja märgiline töövõit. Positiivset nooti lisavad kindlasti meie laste edulood – haigusest paranemine ja unistuste täitumine. Laste rõõm ongi meie võit! Minu Unistuste Päeva võrratu meeskond on meid sellel teel toetanud ning korraldanud mitmeid ime-

lisi unistuste päevi, et lisada raskesse ravi ja taastumise aega killuke rõõmu ja unistuste täitumisi lapsele ja tema perele.

Mida annab kuulumine Eesti Puuetega Inimeste Koja võrgustikku?

Kuulumine Eesti Puuetega Inimeste Koja võrgustikku annab meile eelkõige võimaluse saada toetust, leida ühiseid pidepunkte laste eluolu parandamiseks teiste võrgustiku liikmetega suheldes. Oluliseks peame ka seda, et saaksime laiemat teavet puude temaatika kohta ning leiaksime laiemat kõlapinda ühiselt erinevate võrgustiku liikmetega laste puude teemal. Tahame muuta hoiakuid ühiskonnas ning üksi seda teha on paras väljakutse – võrgustikuna näeme rohkem võimalusi. Kindlasti annab kuulumine EPIKoja võrgustikku meile võimaluse saada kiiremini infot sotsiaalsüsteemi toimimise teemadel. Vajame kindlasti EPIKoja võrgustiku tuge, et toetada oma liidu peresid kogemusnõustamise teel.

Mõni hea mõte või soovitus teistele meie võrgustiku liikmetele ja organisatsiooni inimestele nende töödes ja tegemistes.

Soovime ühendada jõud teiste võrgustiku liikmetega, et üksteiselt õppida, mida saame paremini teha oma perede ja vähilaste heaks. ●

Eesti Vähihaigete Laste Vanemate Liit (EVLVL) on 1992. aastal loodud organisatsioon, mille eesmärk on aidata vähihaige lapse vanemaid.

Loe rohkem liidu tegevuste kohta –
www.vahilapsed.ee
Facebookist: EVLVLiit

Hoia silma peal ka Pardiralli tegemistel –
www.pardiralli.ee
Facebookist: Pardiralli

Doktor Kloun lapsi rõõmustamas.

Terapeutiline loovtöö Pesarimaja keraamikatöökogas.

KOHANEMISTEENUS

afaasiaga inimestele

1. septembril 2016 käivitus Eesti Afaasialiidul Siseministeeriumi ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali poolt rahastatud projekt, mille eesmärgiks on väljendunud afaasiaga inimeste päevahoiu ja aktiveerivate tegevuste abil suurendada sihtgrupi iseseisvust ja parandada afaasiaga inimeste perede toimetulekut ja elukvaliteeti, töötamise jätkamist, vähendades hoolduskoormust peres ning vältides vajadust afaasiaga inimesel hooldekodusse suunduda.

TEKST: Külli Roht, Eesti Afaasialiidu juhatuse esimees
Tauno Asuja, Eesti Afaasialiidu projektijuht

Ühiskonnas osalemise elementaarseks eelduseks on informeeritus sellest, mis toimub. Informatsiooni edastatakse inimeste vahel suheldes ja/või kirjalike infokanalite kaudu. Kui inimene ei saa

rääkida, kui ta ei saa teiste kõnest aru, ei saa lugeda ega kirjutada, siis ei saa inimene iseseisvalt hakkama ei töötamise, õppimise ega igapäevaste toimingutega. Isegi kõige elementaarsem asjaajamine tugineb suhtlemisele.

Afaasia korral ei saa inimene suhtlemiseks kasutada kõnet. Afaasia esineb väga erinevate vormidena ja erinevas raskusastmes, isoleerides inimesi ühiskonnast kas osaliselt või täielikult. Kuigi afaasia puhul ei ole tegemist intellektipuudega, ei saa inimesed oma teadmisi, oskusi, soove ega mõtteid väljendada, seega ka oma intellekti tavakombel kasutada.

Afaasia tekib enamasti ajuinsuldi tagajärjel, aga ka ajutrauma, kasvajate, operatsiooni, mürgituse vms tagajärjel. Afaasiaga kaasneb kuni 80% juhtudest ühe kehapoole halvatus, epilepsia, nägemis- või tasakaaluhäire. Enamasti kaasneb afaasiaga kõrge stress ja/või depressioon. Kõige selle tulemusel muutuvad inimesed sõltuvaks teistest, osalus ühiskonnas kahaneb kriitiliselt, vältimatu on elukvaliteedi langus.

Eestis saab afaasia ca 1500 inimest aastas, arvestuslikult on Eestis afaasiaga inimesi vahemikus 4000–5000. Iseeneslikult või taastusravi käigus taastub umbes 6 kuu jooksul rahuldavalt ca 30% nendest inimestest, lisaks veel 30% on neid, kes ühel või teisel põhjusel siiski kohanemisteenust tarbida ei saaks, enamasti siis, kui tervislik seisund on selleks liiga raske. Potentsiaalselt oleks aga neid inimesi, kelle jaoks teenus oleks vajalik ja kes seda kasutaks, ca 1500–2000.

Tänases Eestis on afaasiaga inimestel võimalik vähesel määral saada nõuandeid või vahel ka kõneravi logopeedidelt, vähehaaval on tekkimas rehabilitatsiooniteenusena programmid laiemalt ajukahjustusega, sh insuldi põdenud inimestele. Kahjuks aga spetsiifiline tugi, toimetulekuõpe ja juhitud kohanemine afaasiaga inimestele Eestis puudub.

Afaasiaga inimestele suunatud kohanemisteenused

Eesti Afaasialiit on välja töötanud mitmed mudelid, et toetada afaasiaga inimeste toimetulekut:

- I mudelis asume pakkuma päevategevusi, kus grupp afaasiaga inimesi saab teenust 6-tunnise tööpäeva vältel. Selle grupi siht on läbi erinevate igapäevaste toimingute taastada inimeste iseseisev toimetulek nii, et nende pereliikmed ei peaks nende eest hooldamise nimel oma aktiivsusest loobuma või inimesi ei tuleks suunata institutsionaalsele hooldusele.

- II mudelis töötavad grupid taastuskodus nimelt suhtlemise tagamiseks, info vahetamiseks, huvihariduse pakkumiseks, aga ka eneseabigruppide toetamiseks.

- III mudelis pakume inimestele, kelle jaoks ei ole jõukohane töötamine ei avatud tööturul ega ka kaitstud tööl, võimalust rakendada ennast siiski töistes tegevustes. Selleks avame üks kord nädalas terapeutiliste loovtegevuste töötoa, kus inimesed saaksid juhendaja käe all teha erinevat käsitööd: keramikat, siidimaali, viltimist, mosaiiki, klaasimaali, puutööd, aiatööd või kokkamist.

- IV mudelis plaanime rakendada riiklikku rehabilitatsiooniprogrammi, milles saaksid osaleda afaasiaga inimesed kõikjal Eestist. Selles programmis viibiksid inimesed taastuskodus 4-päevaste tsüklitena 2 kuni 3 kuu tagant 2 aasta jooksul, õppides iseseisvat toimetulekut ja elukvaliteeti tõstvat aktiivsust igas ööpäeva etapis ning rakendades ja kinnistades õpitut iseseisvalt kodus.

Teenuste käigus on afaasiaga inimestel võimalus õppida hindama ja aktsepteerima oma seisundit ning tulevikuperspektiivi. Neil aidatakse leida viisid, kuidas allesjäänud võimeid kasutada, kuidas kompenseerida puudujääke ja kuidas leida alternatiivseid viise suhtlemiseks ning elukvaliteedi tõstmiseks.

Teenuste erilisus ja suur tugevus seisneb selles, et kõik kohanemise ja kommunikatsiooni taastamise tegevused on tihedalt seotud täiesti reaalse, tavaliste igapäevaste toimingutega kodusarnases keskkonnas ja vastavalt vajadusele avatud ühiskonnas. Afaasiaga inimeste kommunikatsiooni taastavad täiskasvanutega töötamisele spetsialiseerunud logopeedid, kes õpetavad neile ka alternatiivseid suhtlemisviise.

Afaasialiit on 15 aasta jooksul rajanud spetsiaalse keskkonna teenuse osutamiseks, see on Pesarimaja – peaaegu ja kõnekahjustusega inimeste taastuskodu Tallinnas Maarjamäel. Taastuskodu on turvaline, ligipääsetav ja võimalikult mitmepalgeliste tegevuste läbiviimiseks sisustatud kinnistu, mis on samal ajal sisustatud võimalikult sarnaselt inimeste tavaliste kodudega. Sellises keskkonnas saab toimetulekut taastada ja õppida tavaelulähedasel, seega suurima võimaliku kasuteguriga.

Afaasialiit on 15 aasta jooksul rajanud spetsiaalse keskkonna teenuse osutamiseks, see on Pesarimaja – peaaegu ja kõnekahjustusega inimeste taastuskodu Tallinnas Maarjamäel. Taastuskodu on turvaline, ligipääsetav ja võimalikult mitmepalgeliste tegevuste läbiviimiseks sisustatud kinnistu, mis on samal ajal sisustatud võimalikult sarnaselt inimeste tavaliste kodudega. Sellises keskkonnas saab toimetulekut taastada ja õppida tavaelulähedasel, seega suurima võimaliku kasuteguriga.

Käesolev projekt hõlmab kohanemisteenuste rakendamise 1. etappi

Selles etapis pakume sihtgrupile päevahoidu ja terapeutilisi tegevusi. Grupid saavad teenust 6-tunnise tööpäevade vältel, tegeledes kõigi igapäevaste toimingutega. Siht on taastada inimeste iseseisev toimetulek nii, et nende pereliikmed ei peaks hooldamise nimel oma aktiivsusest loobuma või inimesi ei tuleks suunata institutsionaalsele hooldusele.

Kokku saab projekti jooksul kohanemisteenust 16–20 afaasiaga inimest. Nõustamist ning tuge saavate pereliikmete arv ulatub kuni 30 inimeseni. Teenust osutatakse sagedusega 1 kord nädalas, kokku 18 nädala jooksul. Esimene grupp toimub ajavahemikus veebruar–juuni ja teine grupp september–detsember 2017.

Kohanemisteenuse jooksul tegelevad afaasiaga inimestega erinevad valdkonna spetsialistid: logopeedid, füsioterapeut ja tegevusterapeut. Lisaks on ette nähtud terapeutilised tegevused juhendaja eestvedamisel käsitöökojas, õppetubades ja aias.

“ Eestis saab afaasia ca 1500 inimest aastas, arvestuslikult on Eestis afaasiaga inimesi vahemikus 4000–5000.

Kõik tegevused planeeritakse lähtuvalt grupis osalevate klientide individuaalsetest võimetest ja vajadustest, soodustades igapäevast toimetulekut, näiteks enese eest hoolitsemist, kodu korrashoidu, toiduvalmistamist, loovat tegevust, avatud ühiskonnas teenuste tarbimist jms. Kõik need toimingud seotakse alati nende tegevuste sooritamiseks vajaliku kommunikatsiooni taastamise või alternatiivse kommunikatsiooni arendamisega. Ühtlasi tagatakse vajaliku päevakohase informatsiooni edastamine ja vastuvõtmine.

Tegevused on planeeritud suurendama klientide toimetulekut kõikides võimalikes igapäevatoimingutes, et tagada nende iseseisvus kodus, kasvata da pereliikmete usaldust jätta neid omapead koju või võimaldada neil vabalt tegutseda väljaspool kodu hoolimata kõnepuudest. Teiselt poolt peame oluliseks motiveerida inimesi tegutsema uute oskuste kujundamisel, tulemusliku tööga innustama inimesi ennast teostama, sealjuures suhtlema.

Teenuse osutamise päeva alguses ja lõpus on klientide pereliikmetel võimalik saada spetsialistidelt individuaalset nõustamist afaasiaga inimeste

“ Kokku saab projekti jooksul kohanemisteenust 16–20 afaasiaga inimest. Nõustamist ning tuge saavate pereliikmete arv ulatub kuni 30 inimeseni. Teenust osutatakse sagedusega 1 kord nädalas, kokku 18 nädala jooksul.

toimetuleku igakülgseks toetamiseks.

Mõlema grupi lõpus toimuvad seal osalenud afaasiaga inimeste pereliikmetele suunatud seminarid, kus ühe osana toimub kogemusnõustamise põhimõtetel üles ehitatud vestlusring ning teine osa hõlmab personaalset tagasisidet teenust kasutanud klientide tulemuste hindamiseks.

Vajadus jätkusuutliku rahastusmudeli järele

Kohanemisteenuse erinevaid etappe oleme Afaasialiidus eelnevalt piloteerinud projektipõhiselt ja ilma püsiva meeskonnata. Need katsetused on küll andnud hea ülevaate teenuse vajadusest, teenuse metoodikast, mudelist, ra-

kendatavatest meetmetest, kuid püsiva meeskonna ja rahastuseta ei ole teenuse regulaarsust tagada olnud võimalik. Seetõttu teeme projekti käigus aktiivselt koostööd oma loodetavate partneritega Sotsiaalkindlustusametist, Töötukassast ja kohalikest omavalitsustest, et projekti lõppedes saaksime pakkuda sihtgrupile regulaarset ja jätkusuutlikku teenust. ●

Afaasiaga inimeste grupi kommunikatsiooni juhendab logopeed Raili koos väikese abilise Hedvigiga. Fotod: Külli Roht

Fotod: Shutterstock

Vaikivad valgusfoorid – tõke pimedate teel

Olete te kunagi olnud olukorras, kus madal õhtune päike paistab silma ja foori klaasidki ei tundu just äsja pestutena? On see seal roheline või punane tuli, mis praegu põleb, kas eemalt lähenev auto peaks peatuma või peaksite peatuma hoopis teie? Minna või seista?

TEKST: **Artur Räpp**, Põhja-Eesti Pimedate Ühingu aseesimees

Kui teiega pole kunagi nii juhtunud, on teil vedanud, kuid vähemalt iga viiekümnes Eesti inimene on nii palju halvenenud nägemisega, et temaga võib seda aeg-ajalt juhtuda, iga viiesajast näeb aga nii halvasti, et ei näe ei foori ega ka lähenevat autot.

„Aga kuidas siis üle tee saada? Elu ei käi ju vaid siinpool teed,“ küsib Põhja-Eesti Pimedate Ühingu ligipääsetavuskomisjoni liige Jakob Rosin. Vastus on valgusfoor, millele on lisatud ka helisignaali, märgib Rosin, kes oli ka oktoobris toimunud aktsiooni „Foorid helisema“ meediakontaktiks.

„Kui foor igapäevaselt ei piuksu ega toksu, siis vähemalt tehku see häält kas või selle ühe tunnikese,

kas või rääkigu,“ selgitab Rosin selliste aktsioonide vajalikkust.

Helifoorid teevad teületuse turvaliseks

Seda ei saa küll öelda, et Tallinnas helisignaali foore üldse poleks, neid on Tallinnasse paigaldatud juba pikka aega. Esimene neist paigaldati Viru trammipeatuse juures olevale ülekäigule nõukogude aja lõpus. Järgmine Tallinna foorile paigaldatud helisignaali alustas tööd 1998. aastal Tondi ja Pärnu maantee ristmikul. Nüüd, 18 aastat pärast teise „helifoori“ paigaldamist on neid vaid veidi üle 40 ülekäigul.

Eduard Borissenko, kes on helifooride teemaga tegelenud 1998. aastast, ütleb: „Helifoores on vaja turvalisuseks, et pimedad saaksid kindlalt teed üle-

“ Helisignaali foore on Tallinnas 40 ülekäigul.

“ Kui fooril pole helisignaali, tuleb väga halva nägemisega või pimedal inimesel tee ületada, toetudes vaid liiklusemärgi jälgimisele ja ka tublile portsule heale õnnele.

tada. Ma olen pikka aega käinud Mustamäelt Tondile pimedate ühingusse tööle ja kui neil ülekäikudel poleks olnud heliga foore, poleks see olnud võimalik.“

Kui fooril pole helisignaali, tuleb väga halva nägemisega või pimedal inimesel tee ületada, toetudes vaid liiklusemärgi jälgimisele ja ka tublile portsule heale õnnele. Paljud nägemispuudega inimesed ei ole võimelised nii vähese info põhjal teed ületama. See on ju nende enda elu ja tervis, mille nad saatuse kaalukausile asetavad. Nii ongi, et paljud nägemispuudega inimesed pigem loobuvad ringi liikumisest ja üritustest osavõtmisest, jäävad lihtsalt elust kõrvale, sest nii on ohutum.

Õnn ja see, et nägemispuudega inimesed väldivad liikumist, on põhjuseks, miks siiani pole ülekäikudel raskeid õnnetusi juhtunud.

Aksioon „Foorid helisema“

Juhtimaks tähelepanu helisignaali fooride vähesusele, korraldaski Põhja-Eesti Pimedate Ühing 15. oktoobril, rahvusvahelisel valge kepi päeval, Tallinnas Vabaduse väljaku ristmikul aktsiooni „Foorid helisema“. Nii kogunesid 15 nägemispuudega inimest ja kuus abilist sellel kargel oktoobri hommikupoolikul Vabaduse väljaku äärde ja panid ise ühe selle ristmiku suuna foorid helisema, et kas või korra saaks seal rahulikult üle tee käia. Kuna meil ei olnud võtta kavalaid aparate, mida fooriposti külge kinnitada, saime hakkama lihtsamalt: kulbiga metallist potikaant tagudes, valge kepigaga fooriposti tagudes või siis lihtsalt käsi plaksutades, vahel sekka hütides „Nüüd on roheline!“.

Ja asi toimis. See toimis tõesti! Ma avastasin ise, et ilmselt oleme me nii ära harjunud, et asjad ei tööta ja on valesti, et me peame tihti normaalseks seda, kui asjad on rasked ja hakkama saavad vaid eriti tublid. Meil läheb vahel meelest, et elu võiks tegelikult olla lihtne, kui asju õigesti teha. Kui fooridel oleksid helisignaali, kui kaldtee oleks olemas, kui uste avamine

Põhja-Eesti Pimedate Ühing on nägemispuudega inimesi koondav ja neile erinevaid teenuseid osutav organisatsioon, millel on pikaajalised traditsioonid. Ühingu ülesandeks on oma 90 tegevusaasta jooksul olnud hoida elus nägemispuudega inimeste kodanikualgatusel põhinevat tegevust ning toetada selle kaudu pimedate ja nõrgaltnägijate erivajadustele kohandatud teenuste arengut Eestis. 2016. aasta jaanuari seisuga kuulub ühingusse ligi 500 nägemispuudega inimest, kelle igapäevane toimetulek ja ühiskondlik heaolu sõltuvad suuremal või vähemal määral ühingu tegevusest ja pakutavatest teenustest.

poleks vahel midagi, mis on jõukohane Kalevipoegadele, kui... No saab ju paremini küll!

Nüüdseks on Tallinnale saadetud ettepanekud, kuhu tuleks esmajärjekorras fooridele helisignaali panna. Kuna Tallinnas on nüüd olemas ligipääsetavuse arengukava, esimese linnana Eestis, on tõenäoline, et neid ettepanekuid ka rakendatakse. Loodetavasti lähema aasta-kahe jooksul. Edaspidi tuleb võtta sihiks jõuda olukorrani, kus igal jalakäijaga fooriga ülekäigul on helisignaali. Näiteks sel suvel Viinis käies jäigi mul ilma helisignaali foor leidmata, kuigi ma otsisin neid seal pingsalt. Kui nemad saavad, saame meie ka, tuleb vaid tegema hakata ja mitte pooleli jätta. ●

Tallinna Bussijaama

abistamisteenust võiks julgemalt kasutada

Selle aasta kevadel kehtima hakanud määrus kohustab Tallinna Bussijaama abistama ja juhendama puuetega inimesi oma territooriumil. Millist abi saab küsida ja kuidas see toimub, sellest lähemalt alljärgnevas artiklis.

TEKST: Priit Kasepalu, Eesti Pimedate Liidu aseesimees, Eesti Pimedate Raamatukogu teabejuht

Mõne aasta eest aitas mu naiskolleeg oma ratastoolikasutajast sõbrannat Tallinna Bussijaamast väljuvale bussile. Ta sõidutas meid väljuvate busside peatuste lähedale, pani auto ohutuled vilkuma ja läks sõbrannale jooksujaalu kassast nullpiletit tooma. Et väljumiseni oli vähe aega, hakkasin naist ratastoolis sõidutama. „Veidi paremale! Sõida nüüd otse!“ juhendas ratastoolis istuja pimedat abilist. Jõudsimme bussiukse juurde. Töökaaslane saabus kassast nullpiletiga, võttis sõb-

ranna sülle ja tõstis ta kogu jõudu appi võttes uksest sisse. Istekohale suutis ta ise minna. Töökaaslane pani ka ratastooli bussi pakiruumi.

Tean bussijaama hobuserauakujulist peatuste-rida, kuid millisest peatusest millisesse linna buss väljub, täpselt ei tea. Mul on mitmel korral olnud vaja Viljandisse kursusele sõita. Enne esimest üksinda sõitmist võtsin koos nägijast abilisega eelmüügist nullpileti ja loendasin valge kepiga toksides üle postid, et õige peatuseni jõuda.

Tallinna Bussijaam tagab puudega inimeste abistamise ja juhendamise oma territooriumil, kui niisugusest vajadusest on vähemalt 36 tundi ette teatatud. Fotod: erakogu

“ T Grupp AS pöördus hiljuti Tallinna Transpordiameti poole ettepanekuga paigaldada Filtri teel paiknevast bussipeatusest bussijaamani ja sealt Tartu maanteel asuva trammipeatuseni igale teeületusele helisignaali valgusfoor.

Määrus paneb abistamiskohustuse

Nüüd peaksid puudega inimestel Tallinna Bussijaamas liiklemise mured olema murtud ja väljuvale bussile pääsemine ning saabuvalt mahatulek hoopis hõlpsam. Nimelt tagab Tallinna Bussijaam puudega inimeste abistamise ja juhendamise oma territooriumil, kui niisugusest vajadusest on vähemalt 36 tundi ette teatatud.

Puudega inimeste abistamine Tallinna Bussijaamas tuleneb majandus- ja taristuministri määrusest nr 39 „Loetelu bussijaamadest, kus antakse abi puudega ja piiratud liikumisvõimega isikutele”, mis kehtib alates 28. maist 2016. Määrus kehtestati ühistranspordiseaduse § 70 alusel ja selle järgi tuleb sõitjateveo korraldamisel lähtuda lisaks ühistranspordiseadusele ka Euroopa Liidu määrusest, mis käsitleb bussireisijate õigusi. Tallinna Bussijaam on Eestis ainus, kellele määruse kohaselt abistamiskohustus kehtib. Ehkki varasema määrusega sätestati see kohustus juba 2014. aastal, ei ole vajalik info kõigi puudega inimesteni jõudnud ning seetõttu on seda võimalust veel väga vähe kasutatud.

Ootamused pole välistatud

Uuris inimeste kogemusi Tallinna Bussijaamas. Pime ajakirjanik Jakob Rosin: „Mina kasutasin abistamisteenust. Turvamees unustas kohale saabuda. Läksin sisse ja leidsin kellegi töötajatest, kes mind õigele bussile saatis. Ehk – tuleb ise valvel olla ja vajadusel püüda endast märku anda.“ Liikumispuudega magistrant Jüri Lehtmetts aga vastas: „Sa aru, et bussi nad inimest tõsta aidata ei tohi. Seega on suurim abi pimedatele. Kui võimalik, kasutan OÜ Eesti Buss ratastoolitõstukiga busse. Ma pole taibanud ekstra abilist vastu küsida, enamasti on bussijuht aidanud.“

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu tegevjuht Auli Looke sõnas: „Nn sületeenus leidis Tallinna Bussijaamas omal ajal päris aktiivset kasutamist, kuid see oli ja on hädaabinõu. Turvamees ei saanud aidata igat inimest, näiteks suure kaaluga reisijat. Rääkimata sellest, et niisugune teenus on inimvääriskust riivav. Võimalusel sõidavad ratastoolikasutajad nüüd bussiga, millel on ratastoolitõstuk.“ MTÜ Händikäpp juhatuse esimees Ave Jaakson kirjeldas oma juhtumisi: „Mina nn sületeenust kasutanud ei ole, sest saan õnneks tuge kasutades ise liikuda. Sellist teenust kasutaksin ainult äärmuslikes olukordades – võõra inimese sülle ei tahaks sattuda, isegi kui tegu on tugeva meesterahvaga. Paraku on juhtunud sedagi, et hoolimata ettetellimisest ei ole saadetud tõstukiga bussi. Tõstuki rikke tõttu on tulnud ka mõned minutid maapinnast kõrgemal kõlkuda.“

Bussijaama tööd korraldava T Grupp ASi turundusassistendi Berit Einsalu sõnul on viimaste kuude jooksul puude või piiratud liikumisvõimega inimesi abistatud kahel korral. Ta lisas: „Kui abivajaja tuleb kohale ja miskipärast abistajat ei leia, siis tuleks võimaluse korral helistada lauatelefonil 681 3409, turvatöötajale numbril 5331 1725 või minna infokassasse, kus on alati vähemalt üks töötaja olemas. Infokassa asub peauksest sisenemisel paremas seinas. Bussijaama töötajad saavad vajadusel ratastoolis inimest bussini sõidutada ja, kui ta suudab ise bussi siseneda, tema juhendamisel ratastooli kokku panna ning bussi pakiruumi paigutada. Bussijaam saab anda ka infot ratastoolitõstukiga bussi tellimise kohta. Samas ei oska me kõiki vajamineva abi erijuhtumeid ette näha, kuid võimaluste ja kompetentsi piires üritame puudega inimesi ikka abistada ka muudel ettenägemata juhtudel, kui inimene on etteteatamisel selgitanud, millist lisaabi ta vajab.“

Ligipääsetavus ei ole kahjuks läbi mõeldud

Kuigi Tallinna Bussijaama hoone rekonstrueeriti 2012. aastal, ei ole sinna kahjuks pimedate ja vaegnägemisega inimeste liikumist kergendavaid vahendeid paigaldatud. Näiteks ei ole seal liikumist hõlbustavat juhtteed. Peatusenumbrid ei ole pimedatele sõitjatele teada ega vaegnägijatele hästi loetavad. Keerukas on minna saabuvate busside vahelt taksopeatusse. Tuleb teada, et olemas on ka inva-WC, mille uksele on seda avava turvamehe telefoninumber 5331 1725.

Tugevaid prille kandev ning võõras kohas ja hämaral ajal liikumiseks valget keppi kasutav Kerti Kollom-Seidelberg kirjeldas: „Valgustusel, värvustel ja varjudel on minu toimetulekule väga oluline mõju. Bussijaama hoonest väljudes on ukse ees suurem platvorm, pärast mida algavad trepiastmed. Paraku ei ole ukse poolt trepile lähenedes astmete algust üldse näha – silmade ees on ühtlane hall põrand. Kui ma ei oleks aastakümneid olnud bussijaama kasutaja, siis minu jaoks ei oleks treppi olemaski. Ootan väga, millal astmed kontrastselt tähistatakse. Ka trepi käsipuu võiks olla võrreldes üldise fooniga paremini eristatav – miks mitte sama oranži värvi, nagu on bussijaam seestpoolt.“

T Grupp AS pöördus hiljuti Tallinna Transpordiameti poole ettepanekuga paigaldada Filtri teel paiknevast bussipeatusest bussijaamani ja sealt Tartu maanteel asuva trammipeatuseni igale teeületusele helisignaaliga valgusfoor.

Eesti Vaegkuuljate Liidu nõukoja esimehe Teet Kallaste sõnul tuleks kõikide bussiliinide koondtabeli ja piletite printimise terminalide juurde paigaldada neile osutavad viidad ning kõlarite vahendusel antavat operatiivinfot võiks esitada ka infokraanidel. „Piletiostmisega võib vaegkuulja ootesaali müra tõttu jänni jääda – suureneb tõenäosus valesti kuulda. Kassadel on ees kõrged klaasplastist ekraanid, millesse on puuritud heli läbi tulemiseks augud. See lahendus ei aita kaasa, et vaegkuulja saaks teenindaja jutust täielikult aru. Tavaliselt ütleb vaegkuulja teenindajale, mis bussile piletit soovib, ulatab raha ja saab pileti. Kui teenindaja soovib midagi täpsustada või infot anda, võib tulemus olla mõlemale ootamatu. Näiteks võib vaegkuulja jäädagi nõudma piletit bussile, mille kohad on välja müüdnud,“ kirjeldas Teet Kallaste. Berit Einsalu aga selgitas: „Läbi klaasi seob kahte osapoolt mikrofon. Kassapidaja lülitab mikrofoni sisse, et reisijale piletit müüa. Alternatiiviks võiksin pakkuda iseteenindusautomaate ja internetist ostmise varianti. Siiani on kassades kasutatud paberi/telefoni võimalust pileti soetamisel.“

Teet Kallaste pakkus veel ühe lahenduse: „Oleks hea, kui kassad varustatakse silmusvõimendussüsteemi ja kommunikaatoriga. Selline süsteem sobib enamikule kuulmisabivahendite kasutajatele ja kuulmislangusega inimestele, kes neid ei kasuta.“

Nullpileti saab ka infokassast

Tavaliselt koos juhtkoeraga reisiv väga väikese nägemisjäägiga tudeng Christel Sogenbits on bussijaamas hakkama saanud. Ta on kasutanud peamiselt Tartusse sõitvate busside peatust. „Raskusi tekitavad kassade ette paigaldatud lindid, mille järgi piletiostjad liikuma peaksid. Juhtkoera või valge kepiga on keerukas lintide vahelt õige sisenemiskoht ja vabanev kassa leida,“ selgitas Christel Sogenbits. Berit Einsalu sõnul on sellele probleemile lahendus – nullpileti saab ka infokassast, mille ees linte ei ole.

Niisiis olge abistamisteenusest teadlikud ja kasutage seda julgesti! ●

Kuidas toimub puudega ja piiratud liikumisvõimega inimeste abistamine Tallinna Bussijaamas?

Kui abi osutamise vajadusest on eelnevalt teavitatud, tagatakse bussijaama territooriumi ulatuses abi busside väljumispeatuse ja/või taksopeatuse leidmisel ning selleni liikumisel, invatualetini ja tagasi ootesaali liikumisel ning pileti ostmisel. Samuti tagatakse info väljuvate busside ning bussijaama teenuste kohta. Eelnimetatud abi osutatakse alljärgnevatel tingimustel:

- Puude või piiratud liikumisvõimega inimene teatab enda saabumisest ja vajaminevast abist vähemalt 36 tundi ette. Abi saamise vajadusest tuleb teavitada, helistades kl 8–20 numbrile 681 3409 või saates e-kirja aadressile info@bussijaam.ee. Lühema etteteatamisaja korral ei saa tagada abi osutamist, kuid bussijaam teeb selleks siiski mõistlikke jõupingutusi.
- Abi vajav inimene saabub bussijaama vähemalt 30 minutit enne bussi väljumist ning kui abi on tarvilik bussi liikumisel või sisenemisel, siis arvestada täiendava ajavaruga.
- Kui bussiveoteenuse osutamine eeldab eriseadmete või tingimuste olemasolu bussis (näiteks ratastoolitõstuk või ratastoolikoht), siis kohustub puudega inimene vajalike tingimuste olemasolu täpsustama ning bussivedajaga kooskõlastama. Meditsiinilise kompetentsi puudumise tõttu ei osuta bussijaama personal inimeste bussile ja bussilt maha tõstmise teenust.
- Ratastoole ja muid abivahendeid (sealhulgas nende paigutamine ja kokkupakkimine) käsitseb bussijaama personal üksnes puudega inimese või saatja juhendamisel. Bussijaam ei vastuta abivahenditele kahju tekitamise eest, kui kahju on tekkinud nende käsitlemisel puudega inimese või saatja juhendamise kohaselt.
- Bussis osutatava abi ja erivahendite olemasolu tuleb täpsustada bussiveoettevõttega. Bussijaam osutab mõistlikku abi vastava info leidmisel. Bussijaamal on õigus abi osutamisest keelduda, kui selleks puuduvad vajaminevad tingimused või kui personalil pole vastavat väljaõpet.

Rohkem infot www.bussijaam.ee

Sven Kõllamets ja tema vahusad õppetunnid töövõimereformiga

„Aktiivsus kuubis!“ on esimesed märksõnad, mida Sven Kõllametsa nime guugeldades märgata võib. Ja tõepoolest iseloomustab see teda kõige paremini. Teiseks aktiivsuse näitajaks on see, et intervjuuaega Sveniga kokku leppida on keeruline ja lõpuks tuleb meil leppida ajakirjaniku jaoks kehva variandiga – Skype’i-kõnega. Aga mida sa ootad, kui intervjuueeritav töötab kolmel kohal korraga, kolmes erinevas linnas pealekauba.

TEKST: Jakob Rosin, TLÜ ajakirjanduse tudeng

Tallinna Tehnikaülikoolis on Sven osakoormusega erivajadustega tudengite nõustaja, lisaks sellele abistab ta Tartus üht nägemispuudega ettevõtjat juriidilistes küsimustes ning Põlvas nõustab rehabilitatsiooniteenust saavaid erivajadusega inimesi.

„Tundsin, et ma hakkamugavaks muutuma. Erasmusega ma juba välismaale ei läinud, sest mul on TTÜ-s väga hea töökoht. Seejärel mõtlesin, et kas need töövõimereformi ilusad sõnad üldse midagi tähendavad ka.“ Seega otsustas Sven end proovile panna ja ka Tartus tööl käima hakata. Seejärel leidis ta endale hea füsioterapeudi Põlvast. „See inimene on 10 kuu vältel minuga paremini ja põhjalikumalt tegelema kui võib-olla kõik selle valdkonna spetsialistid eelmise 10 aasta jooksul,“ räägib Sven. Põlvas rehabilitatsiooniteenusel ja taastusravis käies pakuti talle ühel hetkel ka nõustaja kohta. „Veebruaris sain kogemusnõustaja kutsetunnistuse tehtud. Ja siis ühel hetkel pakuti mulle, et kas ma Põlvas nõustamisega ei tahaks tegeleda. Ja nüüd teisipäeval ja kolmapäeval teen oma trennid ja sinna vahele nõustan ka kliente. Kogemusnõustamise süsteem alles käivitub, seega ei ole kliente veel palju. Olen õppinud paari sekundiga rolle vahetama. Tõmbad trenniriided ära, paned valge särki selga ja oled rehabilitatsioonispetsialist

ja kui see töö tehtud on, viskad jälle trenniriided selga,“ räägib Sven oma igapäevatööst, mille käigus õnnestub tal teha mitu tundi füsioteraapiat ning sinna otsa veel trenni kohalikus jõusaalis, et areng oleks ikka täielik.

Töövõimereform kui meeletu bürokraatia

Tallinnast välja tööle läks Sven ka selle mõttega, et katsetada riikliku töövõimereformi poolt lubatud teenuseid. Selgub aga, et teenuste saamine on nõnda raske, et nende korraldamiseks peaks endale veel ühe töökohta juurde kirjutama. „Esimene asi, mida hakkasin taotlema, oli töölesõidu toetus. Töötukassa tundub aga olevat väga reeglites kinni. Kui teatasin neile, et mul on nüüd kaks töökohta, oli esimene soovitus, et ma ei tohi samal päeval kahes töökohas töötada,“ pajatab Sven, kes päeva jooksul töötab ehk neli tundi ühes töökohas ja siirdub seejärel teise, kus töötab kaks tundi. „Miks ma ei või vahepeal autoga sõita teise linna ja seal õhtul teist tööd teha,“ imestab ta.

Järgmisena selgus, et Töötukassa soovis kontrollida Sveni kõikidest töökohtadest üle, mis päevadel ta töötab – ka neist, mille osas ta Töötukassalt teenuseid ei taotlenud. „See oli justkui selleks, et kontrollida, et kas mul on ikka võimalik mitmes kohas töötada ja ega ma ei valeta,“ räägib Sven.

MTÜ Pane Oma Meeled Proovile riigikogus poliitikuid mõjutamas. Pildil Sven Kõllamets. Foto: Sten-Ander Ojakallas, TTÜ Fotoklubi

Järgmiseks plaanis Sven kasutada tugiisiku teenust, mis osutus kahjuks alahinnatud tööks. „Kuna minu töökoormus on nii väike (0,2 kohta) ehk 32 tundi kuus ja tugiisiku tunde on maksimaalselt pool sellest, saab tugiisik seega töötada ainult 16 tundi. Kui kokku arvutada, on see umbes 40 eurot tugiisiku tasu kuus, mis on jube väike summa.“ Ehkki Sven taotles töötukassalt tugiisiku toetust 12 kuuks, andis Töötukassa talle vaid poole sellest, põhjendama otsust mingil viisil. Sven esitas ametliku arupärimise, kuna on ju selge, et kui taotletavast summast antakse inimesele vähem, tuleb seda kuidagi ka põhjendada. „Inimene saab siis ju teada, mis alusel keelduti ja kas tema õigusi on rikutud. Nemad ütlesid,

et kuna sõlmitakse tugiisiku leping, siis nemad ei peagi põhjendada. Küsisin mitu korda, kuni lõpuks Töötukassa juhatuse esimees Meelis Paavel isiklikult kirjutas, et nemad osaliselt positiivset otsust põhjendama ei pea.“ Nõutuna edastas Sven kogu segaduse õiguskaaslastele. „Minu meelest on väga tõsine asi, kui õigusriigis üks asutus ütleb, et nemad võivad lihtsalt keelduda ja põhjendama ei pea.“ Pärast pikendustaotluse tegemist võimaldas Töötukassa Svenile siiski tugiisiku tunde soovitud mahus. Töötukassa eelneva puiklemise põhjuseks osutus muide Sveni eelnevad viis aastat edukalt väldanud töökogemus tehnikaülikoolis, mis ei andvat alust arvamusele, et ta uues töös hakkama ei peaks saama. „Kas siis sel-

leks, et tõestada, et sul on abi vaja, peab kõigepealt saama mingeid noomitusi tööandjalt? Kas tõesti tuleb odavam see, et inimene kaotab töö ja siis tuleb teda hakata uuesti tööle aitama ja olukorda taastama, kui see 40 eurot kuus? Sellise summa nimel ei viitsi keegi isegi petma hakata," naerab Sven. „Kui ma olin õiguskantsleri juures praktikal, siis öeldi seal ka, et bürokraatia on vajalik, aga ta peab olema positiivne bürokraatia, mis toetab eesmärgi täitmist. See, mis praegu toimub, on aga eesmärgi piiramine.“

Kirsiks tordil keelduti ka Tallinnas Svenile isikliku abistaja tundide jagamisest. „Tegelikult häirib mind väga, et ma peaksin vabatahtlikke või sõpru ära kasutama ilma tasuta enda abistamise eest. Aga abistamist on kergem korraldada Tallinnas. Seal saab veel kuidagi, mul on tudengid ja sõbrad ümber. Aga nüüd, kui ma olen mitmes kohas, oleks mul ju isikliku abistaja tunde juurde vaja," räägib Sven. Kuid lisatunde ta ei saanud. Leiti, et töötamine mitmes kohas ja suure koormusega ei ole küll alus abistaja tundide juurde saamiseks. Ei olnud võimalik ka Tallinna linna invatranspordi limiiti osaliselt Tartusse üle kanda, ehkki seadus seda võimaldab. Seda on loomulikult vaja selleks, et Sven ka Tartus ringi liikuda saaks. Probleem on siinkohal see, et eelmainitud töölesõidu toetus kehtib vaid aasta. „Tundub, et ma vist olen esimene Eestis, kes üldse sellist asja üritab, et kohalikud omavalitsused koostööd teeks," naerab Sven. „Ma ei tea, kuidas ma seda lahendan. Igal pool tuleb hunnik ei-sid. Igal pool on müür ees, kuigi meil väidetavalt on töövõimereform ja kõik peaks hakkama toimima.“

„Kogemusnõustajana saangi enda kogemuse põhjalt inimestele nõu anda. Kuid kahjuks pole mul praegu väga häid kogemusi olnud. Ma ei saa inimesele öelda, et see saab kerge olema," naerab Sven ja nendib, et hädasti oleks vaja fondi, mis aitab inimestel juriidilist abi saada. „Kui sulle ikka kaljukindlalt väidetakse, et me ei pea põhjendama, siis ainult juurat õppiv inimene saab aru, et tegelikult ikka peab.“

„Minu arvates on Eesti riigi sotsiaalsüsteem üles ehitatud nii, et kui sa abi vajad, näiteks töötamiseks, siis sa ei saa seda sel määral, nagu vaja, ja sa ei saa seda kohe. Nüüd on sul loogiliselt võttes valik, et sa lõpetad töötamise ära. Piltlikult öeldes peaksin nüüd oma asjad kokku pakkima ja Tallinnasse tagasi sõitma, sest lumi tuli maha. Aga siis oled sa ju kohe passiivsem ja abi ei vaja. Aga oletame, et sa kõige kiuste jätkad töötamist. Siis saab süsteem sulle öelda, et kuna sa saad hakkama, järelkult sa seda abi ei vaja, või tundud sa väga kahtlasena, ja tuleb kontrollida, järsku sa petad. Ükskõik mida sa teed, sa põhimõtteliselt abi ei saa," räägib ta ning lisab, et praktikas ei tohiks arengukavades ja dokumentides visandatud aktiivset puudega inimest üldsegi olemas olla, sest ta kas on kahtlane või saab ilma toetusteta hakkama.

Karbist välja ka hariduses

Kuid karbist välja ei püüa Sven murda mitte ainult tööturul, vaid on seda varem teinud ka hariduses. Sven on üks neist aktiivsetest tudengitest, kes on panustanud tööd ja aega Tallinna Tehnikaülikooli ligipääsetavusse ka erivajadustega tudengite seisukohast. „Esmakursuslane tavaliselt ei lähe rääkima, et kas saaks käsipuu seinale panna, et siis oleks trepist alla kukkuda vähemalt natukene turvalisem," räägib ta. Aga Sven läks. Mille järel leiti sahtlist üles Kaido Kikkase koostatud ligipääsetavuse tegevuskava ja mille põhjal tegi üliõpilasesindus TTÜ nõukogule ettepaneku soetada ratastoolikasutajatele mõeldud trepitõstukid, mis ka ellu viidi.

„Ma tegelikult ei olnud alguses suur tudengiaktivist. Mingil hetkel tuli üliõpilasesindus minu juurde, et me näeme sind siin liikumas ja räägi, mis murekohad on. Ja siis ma hakkasingi rääkima. Ja järgmisel hetkel tõi mu kursusevanem mulle üliõpilasesindusse kandideerimise avalduse, millele ma keeldusin alla kirjutamast, sest mul polnud mingit huvi sinna minna. Aga tema ütles, et ta ei lähe enne ära, kui ma alla kirjutatan, sest tema usub, et mina tõesti saaksin midagi olulist ära teha. Mingi positiivses mõttes ära tegemise soov mul on ja noh, nii ta selle allkirja sai," räägib Sven seda, kuidas kõik algas.

Nüüdseks on Tallinna Tehnikaülikooli ligipääsetavus oluliselt paranenud. „Ma mõtlen, et sa pead olema sihikindel, austama ja respektierima teist poolt, suutma olla muhe, naeratav ja mitte väga tõre, lisaks peavad olema sul argumendid. Oluline on ka see, et ma olen alati laua taga olnud. Olin seal, kus võiks arvata, et ma ei peaks olema, kastist väljas. Vahel oli kerge veremaitse suus, aga ma sain neist treppidest üles ja ma käisin nendel koosolekutel," räägib Sven sellest, kui oluline on visadus ja ka sõbralikkus oma eesmäärke saavutada püüdes. „Üksi ei suuda ühtegi asja ellu viia. Sa pead suutma inimesed ära veenda, neid inspireerima ja nad kaasa tõmbama, et nad tahaksid seda teha.“

Eesmärkide saavutamisel on ka ettenägemisvõime oluline. Kui ülikooli ühiselamusse ehitati puuetega inimestele ligipääsetavad ruumid, kerkis aeg-ajalt kahtlusi, et miks neid vaja on, kuna ruumid seisid tühjad. Ja täna on need ruumid täis. „See võttiski aega, kuni inimestel tekkis julgus ja arusaam, et proovime ka.“

Sven toob välja, et iga asja taga, mis ta elus saavutanud on, on mõni inspireeriv inimene olnud. Keegi, tänu kellele ta on saanud ennast teostada. Kursusekaaslane, füsioterapeut, sõber. „Kui riik seaks vähem takistusi ja siiralt toetaks, oleks mul aega palju rohkem ühiskonnale anda. Täna aga pole see enam võimalik," võtab Sven intervjuu kokku. ●

“ Bürokraatia on vajalik, aga ta peab olema positiivne bürokraatia, mis toetab eesmärgi täitmist.

Head inimesed pole ilmast otsa saanud

Tallinna Puuetega Inimeste Tegevuskeskuses korraldatakse juba alates 2013. aastast kord või paar aastas tasuta asjade turgu. Asju saavad annetada kõik, kel midagi majapidamises vajalikku üle on, ning endale saada puuetega inimesed ja nende lähedased. Aasta-aastalt on turu populaarsus kasvanud ning juba praegu küsitakse, millal siis järgmine toimub.

TEKST: Tiiu Hermat, Tallinna Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimees

Millest see kõik algas?

Juba koja algusaastatel käis meie juures inimesi, kes kurtsid, et hädasti oleks vaja seda või teist, kuid sissetulek on nii väike, et poest osta ei jaksa, kas me saaksime kuidagi aidata. Teisalt tekkis majja aeg-ajalt kotikesi riiete ja muu kraamiga, juures silt „Annetus“. Panime need annetatud asjad ka koridori nagidesse ja lauale ning kadusid need sealt üsna kiiresti. Kuid mingit süsteemset asjade kogumist ega jagamist me ei korraldanud ning ega neile koridorinagidele ka hea pilguga vaadatud – öeldi, et riivab silma ja jätab majast koristamata mulje.

2011. aastal liitus koja perega aasta varem loodud Põhja-Eesti Autismi Liit ning selle liikmed hakkasid korraldama nõustamisi ja koolitusi autistlike laste peredele. Peamiseks koolitajaks kujunes Ivica Mägi, kes ka ise kasvatab autistlikku poega. Üsna sageli märkas ta, et nõustamisele tulnud lastel ja vanematel on üsna viledad riided ja jalatsid, hilisemate vestluste käigus selgus tihti, et puudus on ka paljust muust. Teisalt aga kurtsid tuttavad, et nii palju ilusaid lasteriideid jääb lihtsalt üle – lapsed kasvavad välja, müümisega ei viitsi ega taha tegelda ning polegi neid kuhugi panna. Osa asju toodigi siis Ivica juurde kotta ning mõnigi kord õnnestus tal peresid nendega rõõmustada. Oli aga näha, et sellest ei piisa, pealegi – puudega lapsi ja täiskasvanuid, kes suurte raskustega toime tulevad, on ju teisigi, mitte ainult autistid.

Mõte need kaks erinevat maailma kokku viia idanes ja idanes, kuni 2012 sügisel tuli Ivica koja juhatuse ette ideega korraldada 2013. aastal sõbrapäeva paiku tasuta asjade turg, kuhu võiksid tulla kõik

puudega inimesed ja nende pered. Juhatuse enamus oli asjaga päri ning Ivica koos vabatahtlike abilistega ja maja töötajatega hakkaski organiseerimistöoga pihta. Esimene turg toimus 17.–18. veebruaril 2013 ning tagasiside oli üllatavalt positiivne.

Lumepall läks veerema

Kui esimene turg kestis vaid kaks päeva, kõik asjad mahtusid lahedasti saali ära, küllastajaid oli paarisaja ringis, annetajad ja vabatahtlikud abilisid olid peamiselt PEAL-i liikmeskonnast, lisaks üksikud teistest organisatsioonidest, siis iga järgmise turuga on see hulk aina kasvanud. Nüüd lõövad turu korraldamises kaasa juba kõik Tallinna koja liikmesorganisatsioonid, kestus on kord-korralt pikenenud (viimasel korral lausa nädalani), annetajaid jagub ka Tallinnast kaugemalt, annetatavate asjade hulk ületab maja mahutavuse, turu väljapanekuga on täidetud terve maja, ilusa ilma korral ka majaesine ning viimasel korral oli küllastajaid tublisti üle tuhande.

Millega seda seletada? Üks põhjus on kindlasti, et koja usaldusväärsus on kasvanud. Kui esimesel korral paljud üldse ei teadnudki, mis organisatsiooniga on tegu, kellele ja milleks annetusi kogutakse, siis loomulikult kaheldi – kas asjad ikka jõuavad nendeni, kellel tõeliselt vaja oleks. Iga aastaga aga on teadlikkus kasvanud, turgu on kajastatud meedias ning sellega seoses räägitud laiemalt puuetega inimestest ja nende toimetulekust. Mõnes mõttes murranguliseks võib pidada eelmist aastat, kui annetusi hakkas ühtäkki tulema nii uksest kui aknast ning kõik maja vabad ruumid olid puupüsti kaste ja

kotte täis. Esimese korraga ei jõudki kõike välja panna ning paar kuud hiljem korraldasime samade annetuste baasil uue turu, mis oli sama mahukas kui eelmine. Ka tänavu oli pilt üsna samasugune... Teisalt aga on inimeste toimetulek silmanähtavalt halvenenud. Hinnad kauplustes kasvavad kiiremini kui sissetulekud ning kõike vajalikku ei suuda endile lubada ka need, kes varem kuidagiviisi hakkama said. Neile on turg väga suureks abiks. Järjest rohkem küsitakse ka toiduabi, õnneks on igale turule ka seda toodud – samuti kasvavates kogustes – ning kuigi paljusid asju jagame limiteeritult, on toidulett paari esimese päevaga tühi...

Paljud on kurtnud, et turg on ju väga tore, aga kord-paar aastas on siiski liiga vähe. Annetajatel jääb asju üle pidevalt ning neid kuskil kodus ladustada pole kõigil võimalik, samuti ei pruugi just sobival ajal transpordivõimalust olla või on mingi muu põhjus, miks just sel ajal majja ei saa tulla. Ka abivajajad on öelnud, et ei saa ju ometi ühe korraga kõike aasta jooksul vajaminevat valmis varuda, pealegi võib selle ajaga mõndagi juhtuda ning ootamatu hädaolukord tekkida hoopis millegi muuga, kui arvatud. Kuna aga meil majas ruumi ja võimalust alalise turu korraldamiseks pole, löime eelmisel aastal Facebooki grupi „Tasuta asjade turg (puuetega laste, täiskasvanute ja perede toetuseks)“. Sealtkaudu on võimalik pidevalt asju ära anda ja abi küsida. Grupp muutus lühikese ajaga väga populaarseks ning iga päev liitub sellega üha uusi inimesi. Oleme saanud tagasisidet, et sealtkaudu on mitmed pered leidnud endale püsitoetajad, ning samuti tuntakse heameelt, et osaleda saab üle Eesti, ei piirduta ainult Tallinnaga.

“ Mõnes mõttes murranguliseks võib pidada eelmist aastat, kui annetusi hakkas ühtäkki tulema nii uksest kui aknast ning kõik maja vabad ruumid olid puupüsti kaste ja kotte täis.

Ka tänavune turg üllatas meid suure annetuste hulgaga ning ülejäägid olid samuti suured. Paljud asjad läksid edasi teistele abivajajatele, kuid panime pead tööle ning saime maja ruumides teha väikesed ümberkorraldused. Selle tulemusena on meil nüüd olemas alaline abituba, kus püüame välja panna eelkõige hooajalisi riideid ja jalatseid, kodukaupu ja mänguasju. Samasse ruumi oleme kavandanud ka laste mängunurga, kuhu vanemad saaksid tulla koos lastega, samuti saab selles ruumis korraldada nõustamisi ja väiksemaid koolitusi. Seega on ootamatute juhtude puhul või-

malik kokkuleppel maja administraatoriga tulla ja leida endale midagi vajalikku. Keegi ei tea ju kunagi ette, millal jalatsid ära lagunevad, jope kandmiskõlbmatuks muutub või laps mütsi-salli-kindad kuhugi unustab...

Mida head on turg andnud meile endile?

Oluliselt on kasvanud Tallinna koja tunnus ja paranenud selle maine. Üldiselt teati ju, et koda on huvikaitseorganisatsioon ning vahel toimuvad ka avalikud üritused, kui aga teema hetkel ennast ei puudutanud, ei viitsitud sageli süveneda. Turg aga näitas, et kojast saab ka reaalselt abi. Iga kord on meie juurde sattunud inimesi, kes väidavad, et nad varem meist midagi ei teadnud, ja on väga meeldivalt üllatunud, et niisugune koht on olemas ning teadetetahvli järgi otsustades toimub majas mõndagi huvitavat. Paljud neist on jäänudki koja tegevustes osalema.

Kasvanud ja tugevnenud on vabatahtlike võrgustik. Algusaegadel kujunes välja tugev tuumik, kuid

pidevalt liitub uusi inimesi. Sageli on juhtunud ka nii, et inimene tuli kuskilt kuulnud info põhjal turule endale asju valima, siis aga vaatas, et oi, teil on ju abi ka vaja, kas mina saan kuidagi aidata? Järgmisel korral oli ta kohal juba aitajana, mitte enam ainult abivajajana. Vabatahtlikud aitasid ka komplekteerida ja kohale toimetada abipakke neile, kes ise mingil põhjusel kohale ei saanud tulla.

Tugevnenud on sidemed koja liikmesorganisatsioonide vahel ja seda just üksikliikmete tasandil. Inimesed on omavahel tuttavamaks saanud ja rohkem suhtlema hakanud, see aga esiteks aitab enda puudest kaugemale näha, teiseks laiendab silmaringi ja teadlikkust. Suurenenud on ühtekuuluvustunne. Inimesed tunnevad, et nad pole mitte ainult oma väikese organisatsiooni liikmed, vaid osa suuremast võrgustikust.

Tõrvatilgad meepotis

Kuigi enamik inimesi mõistab turu vajalikkust ja on igati abivalmid ja toetavad, on ka meie oma majas öeldud, et see pole ju koja töö, koda on koolitamise, nõustamise ja poliitikategemise jaoks, kaltsumajandusega tegelgu teised. Pealegi on turu ajal majas kitsas, kõik kohad on asju ja inimesi täis, midagi muud asjalikku sel ajal korraldada ei saa ning turu ülejääke ei suudeta ju ka poole päevaga koristada ja minema viia, see on ju nii kole, kui kotid jääkidega seisavad...

Kuigi oleme alati rõhutanud, et annetatavad asjad peavad olema puhtad, terved, sellised, mida ka endal kõlbaks veel kasutada, leidub ikka veel inimesi, kes peavad annetamist prügikasti alternatiiviks. Kahjuks ei suuda me parimagi tahtmise juures kohe vastuvõtmisel kõiki asju üle vaadata ning avastame alles turu jaoks neid sorteerides ja välja pannes, et jälle... Õnneks on sellise kraami hulk pidevalt vähenenud, kuid meele teeb mõruks ikkagi.

KOHTUMISENI JÄRGMISEL TURUL!

Korduma kippuvad küsimused

Kas asjad ikka lähevad tõelistele abivajajatele ning ei satu pärast müüki? Julgeme 99% kindlusega väita, et jah. Meie vabatahtlikud on ise erinevate organisatsioonide liikmed, tunnevad oma inimesi ning kahtluste puhul on meil varuks mõned kontrollküsimused. On juhtunud ka seda, et oleme mõne inimese uksest välja juhatanud. Suurem osa aga on tõesti need, kellele kogu ettevõtmine mõeldud on.

Mis saab ülejääkidest? Turu lõppedes sorteerime ja pakime jäägid ning saadame edasi teistele aborganisatsioonidele – suurperede liidule, sotsiaalmajadesse, Päästearmeele. Sellega on meie annetajad nõus olnud. Mingi koguse asju on Ivica alati kõrvale pannud ootamatute hädajuhtumite jaoks, nüüd on meil ka nn abituba, kuhu on juba võimalik rohkem asju talletada.

Kas tõesti kogu see kraam on meie endi inimeste annetatud? Nii on inimesed sageli küsinud, kui nad on meie tohtuid väljapanekuid näinud. Nad olla arvanud, et oleme kuskilt välismaalt konteineritäie kaupa saanud. Ei, seda küll mitte. Kõik annetused on tulnud meie oma Eesti inimestelt ning see on kõige ilmekam tõestus, et head inimesed pole maailmast otsa saanud, vastupidi – neid tuleb juurde.

Uus põnev raamat

Novembrist on raamatupoodides saadaval uus raamat, Keith Stuarti "Plokipoiss", mis räägib kaheksa-aastasest autistlikust poisist ja tema perest.

Alex on kolmekümnendates pereisa, kes armastab oma naist, kuid ei oska seda kuidagi väljendada. Ta armastab ka oma poega Sami, aga ei mõista teda sugugi.

Sam on kaheksa-aastane imetore poiss. Tal on autism. Tema on maailm üks suur mõistatus, mille lahendamiseks ta üksi toime ei tule.

Algul tunduvad haiguse kaasnähud ületamatult rasked, ent siis hakkavad Alex ja Sam koos „Minecrafti“ mängima. Just see mäng teeb lukust lahti autistist poja ja tema isa suhte. Isa õpib uuesti mängima ning poeg suhtlema ja ennast väljendama. Poiss tunneb, et on vähemalt üks asi, mida ta oskab sama hästi kui teised. Videomäng on salliv keskkond, kus saab piiramatult ja vabalt õppida, jagada ja luua.

Raamat põhineb tõestisündinud lool ja räägib sellest, kuidas lõpetada muretsemine ja leida üles laps enda sees. Just nii jõuab arusaamisele, mis on elus tähtis. Kas „Minecrafti“ kaudu teineteise ja iseenda taasavastamine aitab perel end tükki tüki haaval kokku koguda?

Allikas - www.petroneprint.ee/raamatud/plokipoiss

Mari-Liis Juul sattus päevapealt

Liiklusõnnetuse tagajärjel paremat kätt vigastanud Mari-Liis Juul on pararattur, kes ligi kaks aastat profisportlasena ratta seljas olnuna jõudis tänavu ootamatult Rio de Janeiro paraolümpiamängudele.

TEKST: Jakob Rosin, TLÜ ajakirjanduse tudeng

Rattasõidu juurde jõudis Mari-Liis tasapisi. Huvi sõidu vastu kasvas välja erinevatest rattamatkadest ja igapäevasest liikumisest. „Rattaga olen liikunud pidevalt Tallinna vahel, aga mingil hetkel kutsuti esimestele võistlustele. Harrastaja tasemel hakkasin peale umbes 2007.–2008. aastal.“

Ühel päeval sõitis Mari-Liis rattaga tööle, kui käis pauk. Auto oli talle küljelt lihtsalt otsa sõitnud. Oma blogis kirjeldab ta õnnetuse tagajärgi üpriski õõvastavalt. „Kolmes kohas kaelalülidest risti- ja oga-jätkete murrud, rangluumurd, käel kodarluumurd ning abaluu mitmekilluline murd. Lisaks katki peaaegu kõik ribid paremal ja üks ka vasakpoolne ning õmblusi tuli pähe üle 20 cm.“ Kõige enam sai viga siiski parema õla närvipõimik, millele tuli teha haruldane operatsioon. „Tegelikult on kõik väga ilusasti taastunud,“ räägib ta tänasest olukorrast. „Nii häid prognoose tegelikult, et käsi liikuma saaks, ei olnudki.“ Täna ei mõjuta vigastus Mari-Liisi tavaelus üldse. „Ainsad erinevused on tippspordis. Eks ma ka jõusaalis ei saa kõike tõsta ja teha,“ räägib ta. „Kui raviarst seletas, et kui nad hakkavad mu õla närvipõimikut opereerima, peavad nad tõenäoliselt jalast ühe närvi välja lõikama. Et ei tea, missuguseid kingi ma kanda saan, mitte väga kõrge kontsaga. Minu esimene küsimus oli see, et kas ma rattakingi ikka saan kanda,“ räägib Mari-Liis. „Ja kohe kui võimalus, proovisin kodus salaja, kas ma saan ühe käega hakka või ei. Esimene kord ei õnnestunud, aga tekkis kindlus, et kui ma poole aastaga piisavalt taastun, küll ma midagi välja mõtlen ja saan.“ Seejärel asus Mari-Liis uurima võimalusi invaspordi harrastamiseks. Internetis teiste pararatturite blogisid lugedes selgus, et rattaspordi harrastamiseks ei peagi olema täiesti terve. Ja sellest hetkest, kui Mari-Liis Eesti Invaspordi Liiduga ühendust võttis, sai alguse tema

tippportlase karjäär. „Ega ma senimaani ei pea enast päris tippportlaseks,“ naerab Mari-Liis.

Päevapealt olümpiasportlaseks

Mari-Liisi tippportlase staatus kui selline hakkas tekkima esimese rahvusvahelise klassifitseerimiskomisioni otsusega 2014. aasta kevadel. Täna, poolteist aastat hiljem on Mari-Liis saanud juba oma esimesed paraolümpiaristsed.

„See minu saamine sinna oli väga kiire ja väga üllatuslik,“ räägib ta. „Kuna reitingupunktide kogumisega ma sinna kohta ei saanud, siis augusti täiesti viimastel päevadel, kui Venemaa invaspordlased dopingujamadega seoses kõrvale tõugati, jaotati ratturite kohad ümber. Ehk pärast viimast tähtaega anti Eestile üks koht. Küsiti niisama lihtsasti, et kas soovite minna.“ Jah-sõnale järgnes hulgaliselt paberimajandust ja bürokraatiat selleks, et nädalaga õige varustus kokku saada. „Olin valmistunud arvestusega, et mul üks tähtis võistlus tuleb sügisel, arvasin, et lähen Prahasse, aga nüüd tuli treeninguplaanid ümber teha.“ Mari-Liis, kes kuulub kõige kergema puudega pararatturite klassi, räägib, et tegemist on klassiga, kus on tegelikult võimalik konkurentsi pakkuda ka maailma tippportluritele, näiteks siledal maanteesõidul. „Ka maanteeratturid käivad suvel metsas sõitmas. Kuna ma peamiselt juhin lenkstangi vasaku käega, siis on igasugused konarused, hüpped ja juurikad maastikul takistuseks,“ räägib Mari-Liis.

„Rios oli meeletult mugav ja mõnus see, et seal oli olemas treener ja massöör,“ räägib Mari-Liis. „Said mõnusalt poolteist nädalat lihtsalt trenni teha.“ Rios käis Mari-Liis treener Priiduga iga päev rajal harjutamas. Kuna rada kulges ka mööda teid, tuli sõita ka kesk liiklust. „Eraldistart oli siledal maal, mööda rannikut, kuid 20 kilomeetri peal oli kuus tagasipööret, kus tuli hoog maha pidurdada ja mis minu jaoks

– pararattur, kes paraolümpiale

Mari-Liis eelkõige naudib rattasõitu, päris tippportlaseks ta ennast ei pea.
Fotod: Margus Hernits

Mõne sõnaga ka para-jalgrattaspordist

Esimest korda 1988. aastal Souli paraolümpiamängudel harrastatud spordiala leiutasid tegelikult nägemispuudega jalgratturid, kes sõitsid tandemratastel. Praegu käivad para-jalgrattaspordi alla nii käsiratturid, tavaliste jalgratastega sõitvad ratturid kui ka kolmerattalistel sõitvad ratturid. Loomulikult leidub pararatturite seas lisaks nägemispuudega sportlastele ka kuhjaga teisi erinevate erivajadustega sportlasi. 2012. aastal Londoni paraolümpiamängude ajal oli rajal 225 sportlast.

Vahetult enne Riosse sõitu selgus, et Mari-Liis vajab võistlemiseks uut ratast. Appil tuli Hawaii Express, pildil ratta üleandmine. Foto: Signe Falkenberg

on veel komistuskivid," räägib ta Rio olümpiarajast. „Grupisõit oli väga raskel rajal, kus olid hästi järsud ja pikad mäed.“

Erilist olümpiatunnet tundis Mari-Liis vaid startis. „See oli eriti eraldistardis. Kui tagant hoiti kinni, kuna tasakaal mul ka väga hea ei ole, siis küll jalad ja käed värisesid. Aga kui stardipukilt maha sõitsin, siis olid ainult enda võimed ja mõtted, kuidas kiiremini liikuda.“ Ühel laskumisel tabas Mari-Liisi üpris raske kukkumine, pärast mida oli väga raske korralikult edasi pingutada. „Kuigi see oli kole ja valus, meeldis mulle see sõit seal siiski,“ naerab ta.

Rajal sõidab sportlaste järel meeskonna saateauto. „Üldiselt parajalgrattasõitades pole ma seda märganud, aga Rios oli vist nii raske ring, et igale võistlejale lubati oma meeskonna saateauto ja treener Priit oli autoga täpselt minu taga sel hetkel. Tema tuli ja aitas mind püsti ja ratta korda, mis vajab ka parandamist ja jooksude väljavahetamist,“ kirjeldab Mari-Liis võistluste ajal kasutatud turvameetmeid.

Praegu püüab Mari-Liis trenni teha vähemalt kuus päeva nädalas. „Käisin just Haanjas hästi pikal ultrajooksul, nüüd ma tõesti olen kaks päeva puhunud sellest.“ Ultrajooksul, mille distants on 100 kilomeetrit, seadis Mari-Liis eesmärgiks joosta 80 kilomeetrit. Ja ta jooksiski tervelt 80 kilomeetrit, mis kestis 15 tundi. Järjest. „Ma pidin vahepeal ainult tossusid vahetama ja kaks korda tualetis käima. Aga ma ei tahtnud isegi lõunasööki, võtsin ainult väikseid leibasid ja teed. 35. kilomeetrist oli mul meeletu põlvevalu, aga ma lonkasin selle täis ja täpselt õige ajaga, mis ma tahtsin,“ pajatab ta.

Motivatsioonipuudust Mari-Liisil jooksmise ajal ei tekkinud. „Igal varasemal jooksul on seda olnud, aga mitte viimasel aastal. Olen hakanud spordi

tegemist ja enda piinamist nii palju nautima, et kui ka tuleb korraks mingi mõte, et miks ma seda teen, siis alati leiab mingi väikse suhkrutüki või Haanjas on lihtsalt nii ilus loodus, et kas või korraks seda nautida.“ Igav samuti rajal ei ole, kuna jooksjad on

rajal alati sõbralikud ning tervitavad üksteist. „Kestvussportlased ongi hästi sõbralikud. Mida pikem distants, seda sõbralikumad ja seda rohkem nalja visatakse, kuigi võib-olla on väga valus ja oled väga väsinud.“

Kuna jooksmine pole Mari-Liisi põhiala, ei valmistunud ta jooksuks mingil viisil. „See oligi lihtsalt üks test, et kui palju ma suudan ja kas ma olen ennast õigesti hinnanud,“ räägib ta ja lisab, et on kindlasti valmis jooksu uuesti läbima.

Igapäevaselt püüab Mari-Liis perekonna, töö ja lümfiterapeudiks õppimise kõrvalt pidevalt ikkagi liigutada. „Ma usun, et trenni ei pea pikalt ja raskelt tegema. Et ma

võtan selle pool tundi endale, lähen õue, mis siis, et on kole ja paha. Võib-olla ei täitu need eesmärgid kohe, aga tuleks oodata seda endaga rahulolu tunnet, mis tuleb pärast trenni,“ soovib ta head võimalust, kuidas alustada enese liigutamist.

Rohkem parajalgrattureid peale Mari-Liisi täna Eestis pole. „Käsirattur Rauno käis nüüd sügisel esimesel välisvõistlusel. Loodan, et ka tema saab järgmisel kevadel klassifitseerimise. Aga rohkem peale minu ei ole ja seetõttu olen pidanud teiste tavaliste ratturitega koos trenni tegema. Ja ka Eesti võistlustel olen ikkagi nii-öelda tavaliste eliitnaistega koos. Kui ma tahan välismaal pararatturitega võrdne olla, siis pean Eesti eliitratturitega täitsa võrdselt sõitma,“ räägib Mari-Liis, kes oma tippsportlase karjääri jooksul on pidanud juba nõuga aitama mitmeid teisi invasportlasi. „Ma ise loodan, et paari aasta jooksul tekib seltskond, kes hakkab ka rattasõiduga paratasemel tegelema.“ ●

“ Loodan, et paari aasta jooksul tekib seltskond, kes hakkab ka rattasõiduga paratasemel tegelema.

Head tööd saab teha heas töökeskkonnas

Töö peab säästma töötaja tervist ning töösuhe peab olema vormistatud korrektselt – see tõde kehtib igas organisatsioonis, sõltumata omandivormist, olgu see siis MTÜ, OÜ või mõni muu vorm. Alljärgnevalt jagavad Tööinspektsiooni spetsialistid nõu, mida tööandjana silmas pidada töötajaid palgates ning tervisesõbralikku töökeskkonda luues.

TEKST: Kaire Saarep, Tööinspektsiooni nõustamisjurist
Rein Reisberg, Tööinspektsiooni töökeskkonna konsultant

Töösuhe olgu korras

Töölepingu seadus ei erista tööandjana OÜd või MTÜd. Töötajaid palgates on esmalt oluline valida sobiv lepinguvorm. Kui töötaja allub tööandja juhtimisele ja kontrollile, teeb tööd tööandja ruumides ja vahenditega, saab igakuist tasu ning töö on järjepideva protsessi tegemine (töö ei lõpe eesmärgi saavutamiseega), siis on tegemist töölepinguga.

Enne töölepingu sõlmimist tuleks pooltel pida läbirääkimisi. Lepingueelsed läbirääkimised tähendavad tavaliselt aktiivset infovahetust tööandja ja töölesoojija vahel. Läbirääkimiste eesmärk on jõuda arusaamisele, millised on kummagi osapoole ootused töösuhtele. Oluline on silmas pidada, et tööandja võib töölesoojijalt nõuda vaid andmeid, mille suhtes on tal õigustatud huvi ehk küsida tohib üksnes otseselt tööülesannete täitmise võimekusega seonduva kohta. Näiteks kui tegemist on raskuste tõstmisega, siis tööandja ei või küsida töötaja tervisliku seisundi kohta, küll aga võib küsida, kas töötaja on valmis selliseid tööülesandeid täitma.

Olulised tingimused, mis tuleks kindlasti läbi rääkida, on tööle asumise aeg, töö tegemise koht, tööaeg, töötasu suurus ja palgapäev, muud hüved (nagu näiteks ametiauto, mobiiltelefon, sportimis- soodustused jms), tööülesanded jne.

Lepingueelsetel läbirääkimistel peavad pooled arvestama üksteise huvide ja õigustega ning esitama vaid tõeseid andmeid. Kui töölesoojija või tööandja saab lepingueelsetel läbirääkimistel teada asjaoludest, mis ei kuulu avaldamisele, ei tohi neid teistele isikutele avaldada ega neid pahauskelt enda huvides ära kasutada. Näiteks töötaja tervislik seisund. Kui tööandja teab, et töötajale on määratud osaline või puuduv töövõime, siis ei ole tööandjal õigus seda teistele töötajatele öelda.

Kui läbirääkimised on edukalt läbitud ning töösuhe on sõlmitud, siis tuleb järgida töölepingu seadusest tulenevaid nõudeid. Töölepingu seadus ei erista näiteks osalise või puuduva töövõimega isikuid neist, kellel osalist või puuduvat töövõimet määratud ei ole. Ainukese erisusena tuleb tähelepanu pöörata sellele, et osalise või puuduva töövõimega isikute põhipuhkuse pikkus on 35 kalendripäeva.

Muid puhkuseid (isapuhkus, õppepuhkus, lapsepuhkus jms) tuleb anda vastavalt töölepingu seaduses sätestatule. Samuti ei tulene erisusi nt töö- ja puhkeaja osas. Töötajale tuleb tagada kokkulepitud mahus töö. Ületunnitöö saab olla üksnes kokkuleppeline, st töötaja peab sellega nõus olema. Seega erisused puuduvad. Arvesse tuleb loomulikult võtta arsti (perearst, töötervishoiuarst) ettekirjutusi vastunäidustatud töö kohta. Kui arst

on töötajale vastunäidustanud töö nt öisel ajal, siis peab tööandja seda arvestama.

Hea töökeskkond hoiab töötaja tervist

Töö tegemise viisid on aastakümnetega muutunud ja võib tunduda, et tänapäeval töö enam tervisele tõsist mõju ei avalda. Muudatused on toonud küll kaasa raske füüsilise töö vähendamise, kuid paraku ka mitmed uued probleemid – keerulisemad töövahendid, ohtlikud kemikaalid ja sundasendites, näiteks pidevalt istudes töötamise. Seega on ka tänapäeval vaja teada, mil moel töötada, et see ei kahjustaks tervist.

Ohud esinevad mis tahes tegevuse juures. Suurtes tootmisettevõtetes on neid rohkem ja tõsisemaid, kuid ilma ohtudeta ei ole ka väiksemate ja ohutumate na tunduvate töötamiskohtade töökeskkond. Seega tuleb mõelda tegevuste ohutusele ka mittetulundusühingutes. Tööinspeksioon on kõigile tööandjatele nõuga abiks hea töökeskkonna loomisel, aga teeb ka järelevalvet eesmärgiga vältida tööga seotud haigestumisi ja tööõnnetusi.

Töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmine on kohustuslik, kui mittetulundusühingus on töötajaid, kellega on sõlmitud tööleping. Samuti laienevad need nõuded juhatuse liikme tööle. Kuid ohutusele tasub mõelda ka ühingu korraldatavate ürituste ettevalmistamisel ning arvestada sellel osalejate erivajadustega.

Ühingus tuleb läbi mõelda, kes täidab töökeskkonnaspetsialisti ülesandeid. Väikeste ühingute puhul on tavapärane, et töökeskkonna teemadega tegeleb ühingu juht. Edukama tegelemise eelduseks on tema pädevus, seega peab ta olema saanud töökeskkonnaalast koolitust.

Ühingu töökohtadel esinevatest võimalikest ohtudest ülevaate saamiseks on oluline töökeskkonna riskianalüüs. Selle käigus vaadatakse üle tööruumid ja töövahendid ning küsitletakse nende kasutajaid. Ruumide puhul tuleb hinnata näiteks õhu temperatuuri, õhuvahetust, valgustust ja liikumisteid. Ruumi temperatuuri sobivust tajutakse üldjuhul hästi ja võimalusel seda reguleeritakse. Õhuvahetuse vähesusest ei pruugi töötaja aru saada. Tööpäeva edenedes kurdetakse küll väsimust või peavalu, kuid seda ei seostata hapnikusisalduse vähenemisega tööruumis. Seetõttu tuleb riskianalüüsi käigus selgeks teha, kas ja kuidas on tagatud küllaldane õhuvahetus tööruumis. Valgustuse ja liikumisteede hindamisel on vaja arvestada töökeskkonnas viibijate võimalikke erivajadusi. Töötoolide ja töölaudade hindamine on samuti osa riskianalüüsist. Need peavad võimaldama töötamist ergonoomiliselt õiges kehaasendis. Selle tagamiseks peavad töötooli kõrgus ning seljatugi olema reguleeritavad. Riskianalüüs vormistatakse kirjalikult ja seda tutvustatakse töötajatele. Kui

riskianalüüsi käigus selguvad riskid, mille vähendamiseks on vaja tegelda, koostatakse lisaks kirjalik tegevuskava, milles märgitakse, kes ja mis ajaks midagi tegema peab.

Et töötajad teaksid, kuidas tervist kahjustamata tööd teha, tuleb tööandjal korraldada neile juhendamise ja väljaõpe. Juhendamise aluseks on ohutusjuhendid. Kui kuvariga töötaja ohutusjuhendi

põhiteemaks on selgitused, kuidas seada töölaud ja töötool enda jaoks sobivaks ning millele peab tähelepanu pöörama kuvari asukoha valikul, siis koristaja ohutusjuhendi oluline osa on seotud puhastussainete kasutamisega. On need ju valdavalt ohtlikud kemikaalid ja nende kasutamisel on vajalik kasutada sobivaid isikukaitsevahendeid, näiteks kaitsekindaid. Ei ole õige jätta puhastusvahendite hankimine ja nende kasutamine ainult koristaja vastutada. Tööandja

peab olema kursis, milliseid ohtlikke kemikaale kasutatakse, ja jälgima, et seda tehakse ohutult.

Esmaabi on teema, mida kiputakse väikeses kollektiivis pidama ebaoluliseks. Kuid vajadus esmaabiandja ja esmaabivahendite järele võib tekkida igal töökohal sõltumata töötajate arvust. Seega peab ka mittetulundusühingutes olema töötaja, kes oskab anda esmaabi, ja kättesaadavad peavad olema esmaabivahendid.

Ka mittetulundusühingul võib olla kohustus korraldada töötajale tervisekontroll. Seda juhul, kui tervist võib mõjutada töökeskkonna ohutegur või töö laad, näiteks töötamine kuvariga vähemalt poole oma tööajast.

Töökeskkonna ohutumaks muutmiseks ning töötervishoiu- ja tööohutusala tegevuse tõhustamiseks pakub Tööinspeksioon ka mittetulundusühingutele tasuta töökeskkonnaalast konsultatsiooni ühingu kohapeal sõltumata ühingu asukohast. Konsultandi saab oma ühingusse kutsuda kirjutades Tööinspeksiooni üldadressile ti@ti.ee. Konsultanditeenus on tasuta. ●

Lisainfot töökeskkonna teemade kohta leiate Tööelu portaalist
www.tooelu.ee.

Tööinspeksiooni tasuta infotelefonilt 640 6000 saab küsida nõu töösuhete, tööohutuse ja töötervishoiu kohta.

„Üks päev“ on rubriik, milles üks Eesti Puuetega Inimeste Koja töötaja või liikmesorganisatsiooni inimene kirjeldab lugejale, milline näeb välja tema üks (töö)päev.

EPIKoja juhatuse liige ja Ida-Virumaa PIK-i juhatuse liige ning tegevjuht Kaia Kaldvee annab ülevaate novembrikuu esimesest tööpäevast.

Minu 1. november – aeg kaob lennates!

Eesti läks äsja üle talveajale. Minu keha ei ole veel uut aega omaks võtnud ning ei mõista, et võiks rahumeeli tunnikese põõnata. Ärkan juba enne kella kuut hommikul. Vedelen veidi voodis ning asun hommikuste toimingute kallale. Lasen hea maitsta oma hommikusel pudrul ja koorekohvil. Teen ära igahommikused askeldused ja hügieenitoimingud, lahendan ristsõnu ning sudokut. Aeg kaob käest hirmsa kiirusega. Olen hommikune mõnuleja...

TEKST: Kaia Kaldvee, Ida-Virumaa PIK-i juhatuse liige ja tegevjuht; EPIKoja juhatuse liige

Autot soojendades mõtlen peas läbi, mis mind täna tööle ees ootab.

9.10 jõuan tööle. Välikoosolek meeskonnaga. Täna selle päevale on sattunud palju kohustusi ning kohtumisi. Ida-Virumaa Puuetega Inimeste Koja Jõhvi Päevakeskus osutab igapäeva elu toetamise teenust ning toetatud elamise teenust. Sellest tulenevalt on ka palju kohustusi. Ühe kliendiga peab minema vereproovi andma, kell 10.30 peaks saabuma uus vabatahtlik, kes on sellel korral Vene- maalt Peterburist ning kellele peab rongi vastu minema. Tuleb käia poes sisseoste tegemas, keegi peab juhendama köögitoimkonnas. Kell 13 peaksid kotta saabuma külalised Saaremaa Puuetega Inimeste Kojast. Lepime kokku, kes mida teeb.

9.45. Lähen kojaga samas hoones tegutsevasse Virumaa Nõustamis- ja Aktiviseerimiskeskusesse (juhin ka seda MTÜ-d), et sealse meeskonnaga panna paika tänane lõplik tegevuskava. Nimetatud MTÜ osutab töötukassale lühiajalise kaitstud töötamise teenust. Esimene puuetega inimeste grupp alustas tegevusi tänavu 1. augustil. Täna kell 11 alustab ka teine grupp. Täna selle päevale oleme planeerinud ka Ida-Viru Maavalit- suse poolt rahastatud terviseprojekti viimased tegevused.

10.15. Kaitstud töötamise teenuse esimene grupp asub valmistama tervislikku toitu. Viskan sellele kiire pilgu peale ja tõttan tagasi päevakeskusesse, kus asub minu kabinet.

10.20 lõpetan eile alustatud kirjatöö, milleks on kaitstud töötamisel osalevate klientide hinnangu tekoostamine.

10.45 saabub päevakeskusesse uus vabatahtlik, suht- leme veidi, tutvustan ennast ning tõttan tagasi aktivi- seerimiskeskusesse, kuhu on hakanud kogunema uued kliendid. Kuna on kuu esimene päev, pean allkirjastama mõningad dokumendid. Tehtud.

11.00 alustan aktiviseerimiskeskuses tutvumisringiga. Kuna grupis on nii vene- kui eestikeelsed inimesed, suht- len paralleelselt mõlemas keeles. Tutvustan MTÜ-d, selle meeskonda, räägin, mis on kaitstud töötamine ja selle eesmärgid. Kell on märkamatu saamas 12.

11.45 telefonikõne Saaremaa PIK-i esindajalt Veronikalt, kes annab teada, et nad jõuavad Jõhvi varem. Lepime kokku, et ootame neid 12.30. Valmistume külaliste vas- tuvõtuks, katame kohvilaua.

11.50 juhtub midagi ning osa päevakeskuse ruumidest on pimedad. Õnneks osa pistikuid töötab. Korraldame nii, et saame kohvi kenasti tilkuma panna. Vahepeal jõuan käia aktiviseerimiskeskuses ning maitsta valminud tervislikku sööki. Sealsed kliendid on jõudnud omavahel tuttavaks saada. Visatakse nalja. Helistan hoone haldajale ja kurdan, et kojast on elekter osaliselt kadunud. Õnneks on väljas veel valge.

12.30 saabuvad külalised. Istume mõnusalt laua taha ning vestlus võib alata. Külalised on positiivsed ja sõbra- likud. Meil on tore. Räägin, millega tegeleme, näitame nii koja kui ka aktiviseerimiskeskuse ruume. Külalised näevad ära ka meie toetatud elamise korterid. Nähtu-kuuldu jätab külalistele positiivse mulje. Juttu jätkub kauemaks... Olen vahepeal vastanud mitmele telefonikõnele ning lubanud tagasi helistada. Väljas hakkab hämaruma. Külalised sätivad minekule. Vaatan kella, hakkab saama kolm.

15.10 helistan tagasi nendele, kellele lubasin helistada. Elektrit ei ole ikka veel. Helistan elektrikule. Mõni hetk hiljem saabub oodatud elekter.

15.40 meenub, et lubasin Helenile oma päevast kirjutada. Istun kohe arvuti taha. Kell on 16.40. Hakkam otsi kokku tööbama. Koristan oma töölaua, panen kirja olulised tegevused, mida homme hommikul tegema pean.

Koja peaksin jõudma kella **17.15** paiku. Selline nägi välja minu tööpäev, mis oli täis korraldamist, suhtlemist ja palju häid emotsioone.

Naudin puuetega inimestega töötamist. Olen õnnelik inimene, sest saan teha tööd, mis mulle hingelähedane on. Olen tänulik ka oma meeskondadele – inimestele, kes koos minuga iga päev töötavad, mõtleavad, naeravad, muretsevad. ●

Kaia läbi kliendi silmade (kätetöö).
Pildi autor S. Tolpežnikov

Mõned erilised hetked EPIKoja võrgustiku tegemistest aastal 2016

FOTOD: erakogu

Eesti Reumaliidu 17. käimispäev Tartus

Ida-Virumaa PIK korraldas sügisel puuetega noortele tervispäeva Pannjärve terviserajal.

Eesti Autismiühing tähistas 2. aprillil rahvusvahelist autismpäeva Tallinna Tondi Põhikoolis.

Eesti Tsõliaakia Seltsi suvelaager Tartumaal 8.-10. juulil.

Tartu PIK-i projektis "Ajaga kaasa" osalejad Stenbocki majas valitsuse laua taga "olulisi otsuseid tegemas".

Vahtra Tantsud Tähtedega 2016 finaali.

26. märtsil tähistas Eesti Psoriaasiliit oma 25. aastapäeva konverentsiga Tallinnas, millest võttis osa 86 inimest.

Eesti Pimedate Liit andis valge kepi päeva tänu seminaril üle tunnustused "Aasta tegu 2016". Foto: Janek Tischler

*Eesti Puuetega Inimeste
Koda soovib oma
liikmetele,
koostööpartneritele
ja kõigile headele
sõpradele imeilusat
pühadeaega ja tegusat
uut aastat!*

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
THE ESTONIAN CHAMBER OF DISABLED PEOPLE